

Latvijas Nacionālais SEPA plāns^{*}

5.0 VERSIJA

^{*} Izskatīts un apstiprināts NSDG sēdē 2013. gada 11. oktobrī un NMSDG rakstiskajā konsultācijā 2013. gada 28. oktobrī.

Saturs

KOPSAVILKUMS	4
IEVADS.....	7
1. NACIONĀLĀS SEPA DARBA GRUPAS ORGANIZĀCIJA.....	11
2. SEPA PRODUKTI	13
2.1. SEPA darbības apjoms Latvijā.....	13
2.2. SEPA kredīta pārvedumi	13
2.3. SEPA tiešā debeta maksājumi.....	18
2.4. SEPA karšu maksājumi	22
2.5. e-SEPA	28
3. SEPA INFRASTRUKTŪRA LATVIJĀ	29
3.1. SEPA kredīta pārvedumu infrastruktūra	29
3.2. SEPA tiešā debeta maksājumu infrastruktūra	31
4. JURIDISKAIS IETVARŠ	32
4.1. Maksājumu pakalpojumu direktīva	32
4.2. Regula par pārrobežu maksājumiem Kopienā	33
4.3. Regula, ar ko nosaka tehniskās un darbības prasības kredīta pārvedumiem un tiešā debeta maksājumiem eiro	33
4.4. EPC dokumenti	34
5. STANDARTIZĀCIJA	36
6. KOMUNIKĀCIJA	39
6.1. Nacionālās SEPALatvija.lv interneta vietnes attīstība	39
6.2. Aktīvā komunikācija	40
SEPA PROJEKTĀ BIEŽĀK LIETOTIE SAĪSINĀJUMI	46
PIELIKUMI.....	47
1. pielikums. SEPA projektā iesaistīto pušu pašnovērtējuma anketas	47
Piedāvājuma puse: maksājumu pakalpojumu sniedzēju pašnovērtējuma jautājumi	47
Piedāvājuma puse: maksājumu apstrādes infrastruktūru pašnovērtējuma jautājumi	50
Pieprasījuma puse: kredītiestāžu, centrālo banku, maksājumu un e-naudas iestāžu pašnovērtējuma jautājumi	55
Pieprasījuma puse: valsts pārvaldes iestāžu un uzņēmumu pašnovērtējuma jautājumi	56
Pieprasījuma puse: tirgotāju pašnovērtējuma jautājumi.....	58
Pieprasījuma puse: patērētāju pašnovērtējuma jautājumi	59
2. pielikums. SEPA tiešā debeta shēmu mandāti	60
SEPA tiešā debeta pamata shēmas mandāts.....	60
SEPA tiešā debeta "uzņēmums–uzņēmums" shēmas mandāts	62

Attēlu saraksts

1. attēls. SEPA projekta ieviešana Latvijā	9
2. attēls. SEPA projekta organizatoriskā struktūra Latvijā	12
3. attēls. Maksāšanas līdzekļi Latvijā 2013. gada 1. pusgadā (%)	13
4. attēls. SEPA kredīta pārveduma shēma.....	14
5. attēls. SEPA kredīta pārvedumu ieviešanas plāns Latvijā	17
6. attēls. SEPA tiešā debeta shēmas	18
7. attēls. SEPA tiešā debeta maksājumu ieviešanas plāns Latvijā	20
8. attēls. SEPA karšu ietvara posmi	23
9. attēls. SEPA karšu ietvara ieviešanas plāns Latvijā.....	26

10. attēls. SEPA kredīta pārvedumu infrastruktūras ieviešanas plāns Latvijā	30
11. attēls. SEPA projekta komunikācijas plāns Latvijā: piedāvājuma puse.....	44
11. attēla turpinājums. SEPA projekta komunikācijas plāns Latvijā: pieprasījuma puse	45

KOPSAVILKUMS

Latvijas Nacionālā SEPA plāna mērķis ir raksturot valsts pārvaldes iestāžu, lielo uzņēmumu, MVU, tirgotāju, patērētāju, maksājumu pakalpojumu sniedzēju, maksājumu sistēmu un maksājumu tehnoloģiju nodrošinātāju veicamos darbus SEPA projekta ieviešanā Latvijā.

Plānu izstrādājusi NSDG, kuras izveidi Latvijas Republikas Eiro projekta Vadības komitejas NMSDG ar protokollēmumu apstiprināja 2008. gada 28. oktobra sēdē. Latvijas Republikas Eiro projekta Vadības komiteja atbalstīja Latvijas Nacionālo SEPA plānu apstiprināšanai Latvijas Republikas Ministru kabinetā eiro ieviešanas plāna ietvaros. 2009. gada 24. martā Latvijas Republikas Ministru kabinets pieņēma zināšanai Latvijas Republikas Finanšu ministrijas ziņojumu par eiro ieviešanas gaitu, t.sk. Latvijas Nacionālā eiro ieviešanas plāna papildinājumu ar informāciju par SEPA projektu un uzdevumu līdz 2009. gada beigām izstrādāt Latvijas Nacionālo SEPA plānu. Latvijas Nacionālais SEPA plāns tiek atjaunots vienreiz gadā.

Latvijas kredītiestādes, izmantojot noteiktas maksājumu apstrādes infrastruktūras, piedāvās vienotus SEPA kredīta pārvedumus, SEPA tiešā debeta maksājumus un SEPA karšu maksājumus klientiem, kuri veidos SEPA pieprasījuma pusi. Šādu klientu grupas būs valsts pārvaldes iestādes, lielie uzņēmumi, MVU, tirgotāji un patērētāji. Maksājumu sistēmu nodrošinātājiem būs iespēja piedāvāt atbilstošas maksājumu apstrādes infrastruktūras un maksājumu tehnoloģiju nodrošinātājiem – maksājumu datu apstrādes tehnoloģijas.

SEPA projektā Latvijā SEPA kredīta pārvedumu prasības attiecas tikai uz eiro veiktajiem kredīta pārvedumiem. Latvijas kredītiestādes sāka piedāvāt SEPA kredīta pārvedumus "banka–banka" posmā 2008. gada 28. janvārī. SEPA kredīta pārvedumu ieviešanu pilnīgi pabeigs ar eiro ieviešanas brīdi, kad latos veiktos maksājumus aizstās SEPA prasībām atbilstošie eiro veiktie maksājumi. Lai sāktu lietot SEPA kredīta pārvedumus, Latvijas uzņēmumiem, kuri izmanto kredītiestāžu piedāvātās elektronisko norēķinu sistēmas ("klients–banka–klients" sistēmas) un veic maksājumus, kas apvienoti failos kopīgai nosūtīšanai, būs nepieciešami 18 mēneši pēc nacionālā standarta, piemēram, *FiDAViSta*, aizvietošanas ar UNIFI (ISO 20022) XML standarta prasībām atbilstošu standartu. 2010. gadā Latvijas kredītiestādes uzsāka nacionālā standarta izstrādi "klients–banka" un "banka–klients" posmā, ievērojot UNIFI (ISO 20022) XML standartu, ko plāno apstiprināt 2013. gada beigās.

SEPA tiešā debeta maksājumu prasības attiecas tikai uz eiro veiktajiem tiešā debeta maksājumiem. Latvijas kredītiestādes sāka piedāvāt SEPA tiešā debeta maksājumus 2009. gada 2. novembrī. 2010. gadā Latvijas kredītiestādes precizēja SEPA tiešā debeta maksājumu ieviešanas termiņus, paredzot pabeigt to ieviešanu līdz 2014. gada beigām vai aizstājot ar alternatīvu risinājumu- citiem SEPA instrumentiem. Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likuma Pārejas noteikumi nodrošina tiešā debeta mandātu turpināmību.

SEPA karšu maksājumu tehnoloģiskie standarti (EMV, PCI DSS, PA DSS, PTS drošības standarti) tiek attiecināti uz latos un eiro veiktajiem karšu maksājumiem. Savukārt eiro veiktie karšu maksājumi notiks pēc vienotiem SEPA nosacījumiem. SEPA karšu ietvaru veido četri posmi:

– pirmais posms "karte–terminālis" ietver EMV standarta prasības. Latvijas kredītiestādes 2008. gada 1. janvārī sāka piedāvāt EMV standartam atbilstošas kartes, POS un ATM. Pirmā posma "karte–terminālis" prasības ieviesa līdz 2010. gada beigām;

– otrais posms "terminālis–pieņēmējiestāde" ietver SEPA karšu standarta prasības. Šo standartu ieviešana notika izmantojot maksājumu karšu industrijas drošības prasības, t.sk. VISA un *MasterCard* noteiktās PCI DSS prasības. VISA un *MasterCard* noteikusi migrācijas periodus karšu apstrādes programmatūrai uz PA DSS standartu līdz 2012. gada 1. jūlijam un iekārtām uz PTS drošības standartu līdz 2012. gada 31. decembrim;

– trešā posma "pieņēmējiestāde–izdevējiestāde" un ceturtā posma "sertifikācija" prasības 2013. gada beigās vēl nav pilnībā noteiktas.

Karšu maksājumu migrācija uz SEPA karšu ietvara prasībām Latvijā tika pabeigta ar pirmo divu karšu ietvara posmu pabeigšanu.

SEPA karšu ietvara apakšgrupa atbalsta iniciatīvu ieviest Eiropas karti, lai veicinātu efektīva Eiropas maksājumu karšu tirgus izveidi.

Latvijas kredītiestādes apņēmas līdz 2011. gada beigām ieviest SEPA prasībām atbilstošus kredīta pārvedumus un līdz 2014. gada beigām – SEPA tiešā debeta maksājumus vai SEPA tiešā debeta maksājumiem alternatīvu risinājumu. 2011. gada beigās lielākā daļa eiro veikto kredīta pārvedumu atbilda SEPA produktu nosacījumiem.

Valsts kase 2009. gada 27. janvārī apņēmas pielāgot iekšējās maksājumu apstrādes informācijas sistēmas SEPA prasībām atbilstošajai EKS saskaņā ar EKS attīstības plāna termiņiem, lai varētu sākt SEPA kredīta pārvedumu veikšanu un SEPA kredīta pārvedumu piedāvāšanu Valsts kases klientiem, t.sk. valsts budžeta iestādēm un pašvaldībām. Valsts kases klientiem, pārejot uz vienotajiem SEPA maksājumiem, ieviešanas laiks maksājumu sagatavošanai atbilstoši SEPA formātam tiks saskaņots ar Valsts kasi. Sākot ar 2010. gada 9. novembri, Valsts kase veic un saņem SEPA kredīta pārvedumus, izmantojot EKS.

Latvijas Bankas valde 2009. gada 23. jūlijā ar rīkojumu Nr. 929/3 apstiprināja Latvijas Bankas SEPA plānu, kura mērķis ir aprakstīt SEPA pamatproduktu izmantošanu Latvijas Bankā, piedāvājot SEPA kredīta pārvedumu izmantošanu arī Latvijas Bankas klientiem. Vienlaikus saskaņā ar minēto lēmumu Latvijas Banka atbalsta SEPA projektu Latvijā un apņemas, sākot ar 2010. gada 12. novembri, kā SEPA produktu lietotāja nosūtīt un saņemt SEPA kredīta pārvedumus un kā SEPA produktu piedāvātāja piedāvāt saviem klientiem SEPA kredīta pārvedumu nosūtīšanas un saņemšanas iespējas, pilnībā pabeidzot SEPA kredīta pārvedumu ieviešanu līdz €-dienai. SEPA kredīta pārvedumu veikšanai Latvijas Banka izmantos SEPA prasībām atbilstošo EKS. Sākot ar 2010. gada 9. novembri, Latvijas Banka veic un saņem SEPA kredīta pārvedumus, izmantojot EKS.

Latvijas Banka kā EKS operatore 2009. gada 19. februārī atbalstīja koncepciju EKS pārveidei par SEPA atbilstīgu sistēmu, kurā ietverta apņemšanās līdz 2010. gada 12. novembrim ieviest SEPA prasībām atbilstošu EKS SEPA kredīta pārvedumu apstrādei. 2010. gada 9. novembrī Latvijas Banka ieviesa SEPA prasībām atbilstošu EKS. Ar 2014. gada 1. janvāri EKS latos veikto kredīta pārvedumu apstrādi aizstās SEPA kredīta pārvedumu apstrāde.

VAS "Latvijas Pasts" 2010. gadā mainīja stratēģiju maksājumu pakalpojumu jomā, paredzot uzsākt SEPA produktu ieviešanu 12 mēnešus pirms eiro ieviešanas un sākt piedāvāt klientiem SEPA kredīta pārvedumus, sākot ar €-dienu.

SIA "First Data Latvia" kā karšu apstrādes nodrošinātāja apņemas 18 mēnešu laikā pēc SEPA karšu ietvara standartu apstiprināšanas piedāvāt risinājumus, kas atbalsta vienoto specifikāciju "terminālis–pieņēmējiestāde" posmā un "pieņēmējiestāde–izdevējiestāde" posmā. SIA "First

Data Latvia" otro posmu "terminālis–pieņemējiestāde" attiecībā uz karšu apstrādes programmatūru ir ieviesusi PCI DSS un PA DSS atbilstības nodrošināšanas procesu un ir sertificēta PCI DSS standartam kopš 2006. gada un attiecībā uz karšu apstrādes iekārtām – kopš 2012. gada beigām. Kā iespējamo trešā posma "pieņemējiestāde–izdevējiestāde" prasību ieviešanas beigu periodu min 2015. gada 1. janvāri.

Bankas, kuras veic karšu darījumu apstrādi (nodrošina karšu apstrādi) vai to apstrādei izmanto citus maksājumu sistēmu nodrošinātāja pakalpojumus, apņemas 12 mēnešu laikā pēc SEPA karšu ietvara standartu apstiprināšanas nodrošināt to piemērošanu "terminālis–pieņemējiestāde" posmā un "pieņemējiestāde–izdevējiestāde" posmā.

LDDK pārstāv 50 tautsaimniecības nozaru un reģionu darba devēju organizācijas, kā arī sociāli atbildīgus uzņēmumus, kas kopumā nodarbina 33% no Latvijā nodarbinātajiem. SEPA projektā LDDK minējusi uzņēmumu guvumus, īpašu uzmanību veltot lielajiem uzņēmumiem. Lai sagatavotos SEPA produktu lietošanai, Latvijas uzņēmumiem nepieciešami 18 mēneši pēc nacionālā standarta, piemēram, *FiDAViSta*, piemērošanas UNIFI (ISO 20022) XML standarta prasībām.

Pārstāvot tirgotāju intereses, Latvijas Tirgotāju asociācija apņemas atbalstīt SEPA pamatproduktus, nododot SEPA projektā saņemto informāciju savas nozares uzņēmumiem, un SEPA karšu maksājumu piedāvāšanu. Latvijas Tirgotāju asociācijas viedoklis pieņemts 2009. gada 17. februāra sēdē. 2010. gadā tirgotāji nodrošināja termināļu un kasu sistēmu migrāciju uz SEPA karšu ietvara pirmā posma "karte–terminālis" prasībām.

Pārstāvot patērētāju intereses, Patērētāju tiesību aizsardzības centrs aicina nodrošināt patērētājus un sabiedrību kopumā ar brīvi pieejamu, saprotamu un savlaicīgu informāciju par SEPA produktiem, to komisijām un izmaksām.

IEVADS

SEPA projekts ir daļa no Eiropas ekonomiskās integrācijas un kopīgā tirgus attīstības procesa. 1992. gada februārī Māstrihtā parakstīja Līgumu par Eiropas Savienību jeb Māstrihtas līgumu, kas bija pamatā vienotas Eiropas valūtas ieviešanai. 1999. gada 1. janvārī ieviests eiro bezskaidrās naudas norēķiniem. Eiropas Padome 2000. gada martā vienojās par darba kārtību (Lisabonas dienas kārtība¹), kas noteica uz inovācijām un zināšanām balstīta ES iekšējā tirgus attīstības uzdevumus. Lisabonas dienas kārtība stimulēja arī bezskaidrās naudas maksājumu tirgus saskaņošanas un konsolidācijas procesu. Lai veicinātu vienotā Eiropas maksājumu tirgus attīstību, tika pieņemta Direktīva par pārrobežu kredīta pārvedumiem² un Regula par pārrobežu maksājumiem eiro³.

2002. gada jūnijā Eiropas bankas, Eiropas Kooperatīvo banku asociācija, Eiropas Banku federācija, Eiropas Noguldījumu banku grupa un EBA nodibināja EPC. EPC ir Eiropas banku lēmumu par maksājumiem pieņemšanas un koordinācijas institūcija.⁴ Par savas darbības mērķi EPC izvirzīja vienota Eiropas maksājumu tirgus izveidi.⁵ Dibinot EPC, tika uzsākts SEPA projekts Eiropā. EPC tika aicinātas ES valstu banku asociācijas, un 2008. gada nogalē organizācija apvienoja jau vairāk nekā 300 ekspertu. EPC ir starptautiska bezpeļņas asociācija⁶, kas darbojas saskaņā ar Beļģijas Karalistes nacionālajām tiesībām.

SEPA ir ES, Islandes, Lihtenšteinas, Norvēģijas, Šveices un Monako valstu kopējā maksājumu telpa, kurā patērētāji, uzņēmumi un citi tautsaimniecības dalībnieki neatkarīgi no to atrašanās vietas varēs veikt un saņemt maksājumus eiro gan starp valstīm, gan valstu robežās saskaņā ar vieniem un tiem pašiem galvenajiem nosacījumiem, tiesībām un pienākumiem. SEPA mērķis ir veicināt Eiropas integrāciju, radot konkurētspējīgu un novatorisku neliela apjoma maksājumu tirgu, kas ļautu piedāvāt augstāka līmeņa pakalpojumus, efektīvākus produktus un lētākas maksājumu veikšanas alternatīvas.

EPC darbojas, izstrādājot kredītiestādes darbību pašregulējošus noteikumus, tajos ietverot vienotus maksājumu komerciālos un operacionālos nosacījumus, kā arī tehniskos standartus. Svarīgs nosacījums Eiropas maksājumu tirgus tālākās liberalizācijas un saskaņošanas veicināšanā ir 2007. gada 13. novembrī apstiprinātās Maksājumu pakalpojumu direktīvas⁷ ieviešana nacionālajos tiesību aktos, kā arī 2009. gada 16. septembrī apstiprinātā Regula par

¹ 2010. gada 17. jūnijā Eiropas Komisija aizstāja Lisabonas dienas kārtību ar ES stratēģiju 2020. gadam [skatīts 2010. gada 14. septembrī]. Pieejams: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/115346.pdf>.

² Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 27. janvāra Direktīva 97/5/EC par pārrobežu kredīta pārvedumiem. OV L 043, 14.02.1997., 25. lpp. [skatīts 2008. gada 28. novembrī]. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997L0005:LV:HTML>.

³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 19. decembra Regula (EK) Nr. 2560/2001 par pārrobežu maksājumiem eiro. OV L 344, 28.12.2001., 13. lpp. [skatīts 2008. gada 28. novembrī]. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001R2560:LV:HTML>.

⁴ <http://www.europeanpaymentscouncil.eu/>.

⁵ Euroland: our single payment area, EPC, 01.05.2002. [skatīts 2008. gada 28. novembrī]. Pieejams: http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_detail.cfm?documents_id=20.

⁶ International not-for profit association (A.I.S.B.L.), EPC Charter. Approved on 24.06.2008. [skatīts 2009. gada 7. janvārī]. Pieejams:

[http://www.europeanpaymentscouncil.eu/documents/EPC377-08%20Final_Charter_\(EN\).pdf](http://www.europeanpaymentscouncil.eu/documents/EPC377-08%20Final_Charter_(EN).pdf).

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 13. novembra Direktīva 2007/64/EK par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 97/7/EK, 2002/65/EK, 2005/60/EK un 2006/48/EK un atceļ Direktīvu 97/5/EK. OV L 319, 05.12.2007., 1. lpp. [skatīts 2008. gada 28. novembrī]. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:319:0001:01:LV:HTML>.

pārrobežu maksājumiem Kopienā⁸, kas paplašināja un precizēja regulējumu attiecībā uz tiešā debeta maksājumiem. SEPA projektā EK un ECB darbojas katalizatora lomā, veicinot SEPA projekta juridiskās un ekonomiskās integrācijas procesu. Atbilstoši katras ES valsts praksei nacionālās centrālās bankas SEPA projektā ieņem pārrauga vai katalizatora lomu, attiecīgi vairāk vai mazāk aktīvi iesaistoties projekta īstenošanā.

2012. gada 14. martā apstiprinātā SEPA Regula⁹ nosaka tehniskās un darbības prasības kredīta pārvedumiem un tiešā debeta maksājumiem eiro, kā arī migrācijas uz SEPA beigu datumus.

EPC izstrādājusi nosacījumus SEPA pamatproduktu ieviešanai un kopš 2008. gada beigām turpina attīstīt uzlaboto jeb t.s. e-SEPA, t.i., inovatīvos interneta un mobilos maksājumus, un dažādu pievienotās vērtības pakalpojumu izstrādi. Tādējādi piedāvājuma puse – kredītiestādes un maksājumu infrastruktūru nodrošinātāji – veiksmīgi virzījuši SEPA projektu Eiropā. Pašlaik Eiropas valstīs noris aktīva pieprasījuma puses – valsts pārvaldes iestāžu, lielo uzņēmumu, MVU, tirgotāju un patērētāju – iesaistīšana SEPA projektā.

Visās valstīs darbojas Nacionālās SEPA koordinācijas komitejas, kuru galvenais uzdevums ir koordinēt SEPA projekta veiksmīgu ieviešanu attiecīgajā valstī. Kopš 2008. gada 28. oktobra arī Latvijā nodibināta NSDG (sk. 1. nodaļu).

Latvijā darbs SEPA projektā noris kopš 2004. gada (sk. 1. att.).

- 2004. gada septembrī LKA Maksājumu komiteja pieņēma uzaicinājumu piedalīties EPC darbā.
- 2007. gadā LKA Maksājumu komiteja nodibināja Banku SEPA darba grupu un sāka SEPA ieviešanas plāna izstrādi Latvijas kredītiestādēs.
- 2008. gada 28. janvārī līdz ar pārējām Eiropas kredītiestādēm Latvijas kredītiestādes sāka piedāvāt SEPA kredīta pārvedumus (sk. 2.2. sadaļu) un emitēt SEPA maksājumu kartes (sk. 2.4. sadaļu).
- 2008. gada 1. septembrī LKA kļuva par NASO Latvijā. Tās galvenais uzdevums ir sniegt nepieciešamo informāciju un koordinēt kredītiestāžu pievienošanos SEPA kredīta pārvedumu un SEPA tiešā debeta maksājumu shēmām. NASO kompetencē ietilpst arī kredītiestāžu iesniegto pievienošanās līgumu izskatīšana un nosūtīšana EPC.
- 2008. gada 28. oktobrī Latvijas Republikas Eiro projekta Vadības komitejas NMSDG nodibināja NSDG Latvijas Nacionālā SEPA plāna izstrādei un tā izpildes koordinēšanai.
- 2009. gada 2. novembrī līdz ar pārējām Eiropas kredītiestādēm Latvijas kredītiestādes sāka piedāvāt SEPA tiešā debeta maksājumus.
- 2010. gada 27. septembrī LKA pieņēma *FiDAViSta* 1.2. versiju.
- 2010. gada 9. novembrī Latvijas Banka ieviesa SEPA prasībām atbilstošu EKS.
- 2010. gada 31. decembrī pabeigta SEPA karšu ietvara pirmā posma "karte–terminālis" ieviešana.

⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 16. septembra Regula (EK) Nr. 924/2009 par pārrobežu maksājumiem Kopienā, ar kuru atceļ Regulu (EK) Nr. 2560/2001. OV L 266, 09.10.2009., 11. lpp. [skatīts 2009. gada 28. oktobrī]. Pieejams:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:266:0011:01:LV:HTML>.

⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 14. marta Regula (EK) Nr. 260/2012, ar ko nosaka tehniskās un darbības prasības kredīta pārvedumiem un tiešā debeta maksājumiem eiro un groza Regulu (EK)

Nr. 924/2009. Pieejams: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:094:0022:0037:LV:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:094:0022:0037:LV:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:094:0022:0037:LV:PDF).

- 2012. gada 1. jūlijā tirgotāji, pieņēmējietādes un karšu maksājumu apstrādes centri pabeidza migrāciju uz maksājumu programmām, kas atbilst PA DSS standarta prasībām.
- 2012. gada 1. pusgadā atbilstoši SEPA kredīta pārvedumu prasībām "banka–banka" posmā tika veikta lielākā daļa eiro maksājumu, sasniedzot kritisko masu (virs 90%).
- 2012. gada 31. decembrī tirgotāji, pieņēmējietādes un karšu maksājumu apstrādes centri pabeidza migrāciju uz iekārtām, kas atbilst PTS drošības standarta prasībām, līdz ar to pabeidzot SEPA karšu ietvara otrā posma "terminālis–pieņēmējietāde" ieviešanu.
- 2014. gada 1. janvārī SEPA kredīta pārvedumu ieviešana tiks pilnībā pabeigta.
- Līdz 2015. gada 1. janvārim tiks pabeigta SEPA tiešā debeta maksājumu ieviešana.

1. attēls. SEPA projekta ieviešana Latvijā

SEPA projekts Latvijā tika ieviests ar brīdi, kad lielākā daļa jeb kritiskā masa¹⁰ eiro veikto maksājumu – īpaši kredīta pārvedumu un karšu maksājumu – tika veikta atbilstoši SEPA produktu nosacījumiem. Latvijā ieviešot eiro, visi iekšzemes maksājumi, kurus valsts pārvaldes iestādes, lielie uzņēmumi, MVU, tirgotāji un patērētāji pašlaik veic latos, tiks veikti eiro. SEPA karšu maksājumu ieviešana tika pabeigta ar pirmo divu karšu ietvara posmu pabeigšanu 2012. gada beigās. SEPA kredīta pārvedumu ieviešana tiks pabeigta €-dienā. SEPA projekts Latvijā tiks pabeigts gadu pēc €-dienas, t.i., līdz 2015. gada 1. janvārim, kad notiks pāreja uz SEPA tiešā debeta maksājumu izmantošanu, ar to pabeidzot visu SEPA produktu ieviešanu. Termina noteikšana, kad SEPA projekta ieviešana tiek uzskatīta par pabeigtu un SEPA maksāšanas līdzekļi Latvijā tiek plaši izmantoti, ir svarīgs nosacījums, lai visas projektā iesaistītās puses – valsts pārvaldes iestādes, lielie uzņēmumi, MVU un tirgotāji, kā arī maksājumu pakalpojumu sniedzēji, maksājumu sistēmu nodrošinātāji un maksājumu tehnoloģiju nodrošinātāji – spētu pēc iespējas sinhroni un laikus plānot nepieciešamās investīcijas. Pēc SEPA projekta pabeigšanas turpināsies darbs pie SEPA attīstības, t.i., e-rēķina pakalpojumiem, e-saskaņošanas pakalpojumiem, interneta maksājumiem, mobilajiem maksājumiem u.c. e-SEPA produktiem. EK 2009. gada 10. septembrī apstiprināja paziņojumu

¹⁰ SEPA maksājumu kritiskās masas kritēriju Latvijā noteica LKA, 2008. gada 29. maijā apstiprinot "SEPA ieviešanas plāna banku sektorā Latvijā" 1. versiju. Lielākā daļa jeb kritiskā masa būs sasniegta, kad 80% kredītiestāžu piedāvās SEPA kredīta pārvedumus un SEPA tiešā debeta maksājumus, un 90% karšu ietvara elementu – karšu, bankomātu, POS termināļu, t.sk. kases sistēmu, – būs pielāgoti SEPA prasībām un 90% visu veikto maksājumu atbildīs SEPA produktu prasībām.

SEPA ieviešanas plāns banku sektorā Latvijā. 1. versija, LKA, 29.05.2008. [skatīts 2008. gada 28. novembrī], 16. lpp. Pieejams: <http://www.bankasoc.lv/lka/sepa/index2.php>.

"SEPA izveides pabeigšana: ceļvedis 2009.–2012. gadam"¹¹, kas jāīsteno ES valstīs, lai veiksmīgi norisētu pāreja uz vienotajiem Eiropas maksājumiem (sk. 2. nodaļu).

¹¹ EK paziņojums "SEPA izveides pabeigšana: ceļvedis 2009.–2012. gadam", 10.09.2009. [skatīts 2010. gada 5. augustā]. Pieejams: http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/sepa/com_2009_471_lv.pdf.

1. NACIONĀLĀS SEPA DARBA GRUPAS ORGANIZĀCIJA

SEPA projekta efektīvai ieviešanai svarīgs visu projektā iesaistīto pušu koordinēts un saskaņots dialogs. 2008. gada nogalē Latvijā darbojās vairākas darba grupas, kuras risina ar SEPA projektu saistītos jautājumus (sk. 2. att.).

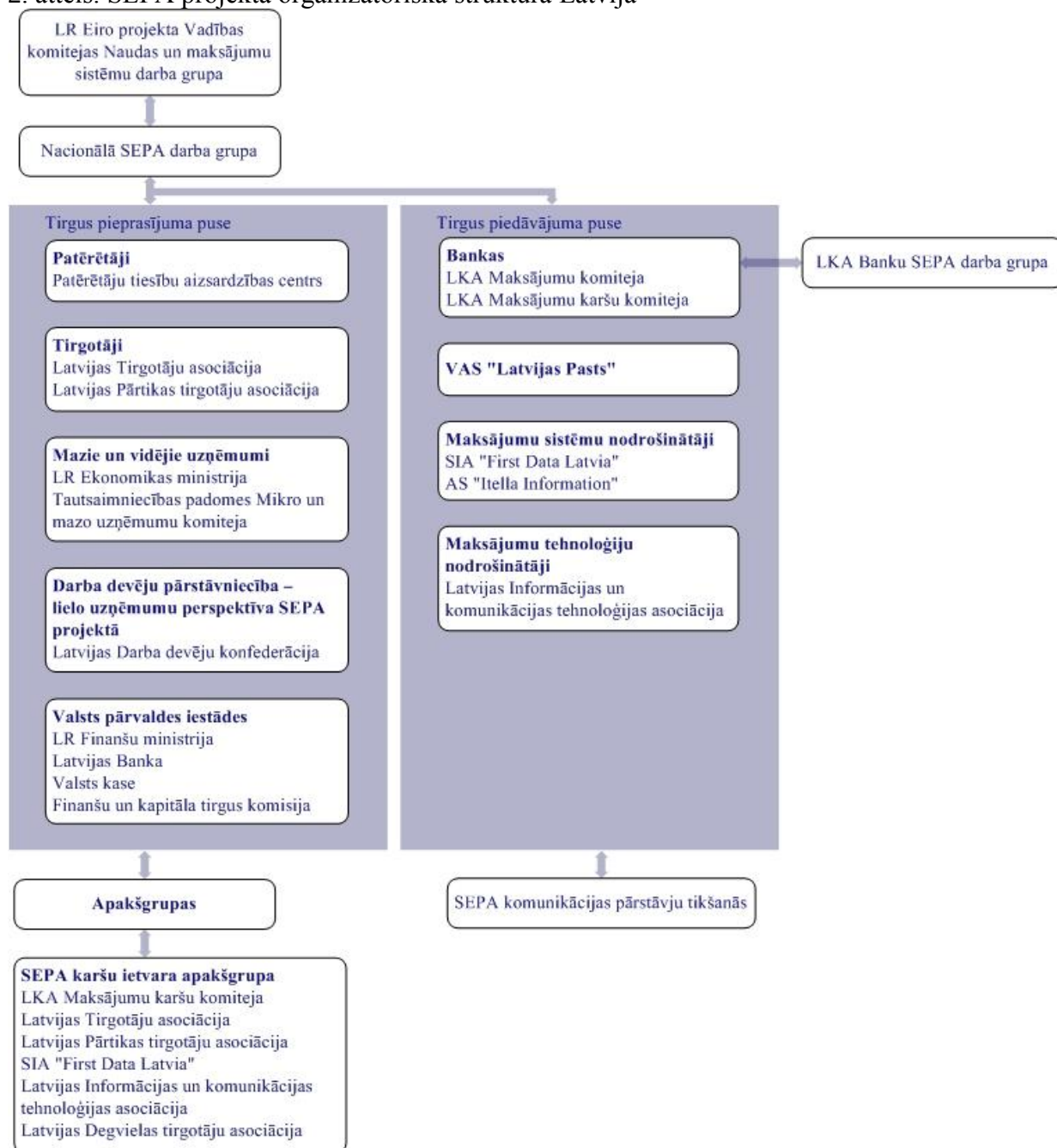
- 2007. gada 18. decembrī atbildot ES iekšējā tirgus un pakalpojumu komisāram Č. Makrīvijam (*C. McCreevy*), Latvijas Republikas finanšu ministrs O. Spurdziņš par SEPA projekta uzraudzības komiteju (*steering committee*) norīkoja Latvijas Republikas Eiro projekta Vadības komitejas NMSDG.
- 2008. gada 28. oktobrī ar NMSDG protokollēmumu nodibināta NSGD, kuras sastāvs veidots, balstoties uz līdzīgu pieredzi citās Eiropas valstīs, iesaistot tajā daudzu iestāžu pārstāvjus. SEPA maksājumu tirgus piedāvājuma pusi veido kredītiestādes un maksājumu sistēmu un maksājumu tehnoloģiju nodrošinātāji. SEPA maksājumu tirgus pieprasījuma pusi veido patērētāji, tirgotāji, MVU, lielie uzņēmumi un valsts pārvaldes iestādes.
- 2007. gadā LKA Maksājumu komiteja nodibināja Banku SEPA darba grupu. Minētā darba grupa uzsāka Latvijas piedāvājuma puses iniciatīvu, lai noteiktu galvenos nosacījumus Latvijas kredītiestādēm, izstrādājot "SEPA ieviešanas plānu banku sektorā Latvijā".¹²

Lai veicinātu SEPA karšu ietvara otrā posma "tirgotājs–pieņēmējietāde" ieviešanu Latvijā, LKA, SIA "First Data Latvia" un Latvijas Tirgotāju asociācija uzskatīja par nepieciešamu izveidot SEPA karšu ietvara apakšgrupu. 2010. gadā tika izveidota SEPA karšu ietvara apakšgrupa, kam 2011. gadā pievienojās Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācija un Latvijas Degvielas tirgotāju asociācija. SEPA karšu ietvara apakšgrupai var pievienoties citas ieinteresētās organizācijas.

Lai veicinātu SEPA projektā iesaistīto pušu vienotu komunikāciju Latvijā, 2010. gadā NSDG organizēja komunikācijas pārstāvju darbu un izstrādāja SEPA komunikācijas plānu (sk. 6. nodaļu).

¹² SEPA ieviešanas plāns banku sektorā Latvijā. 1. versija, LKA, 29.05.2008. [skatīts 2008. gada 28. novembrī]. Pieejams: <http://www.bankasoc.lv/lka/sepa/index2.php>.

2. attēls. SEPA projekta organizatoriskā struktūra Latvijā

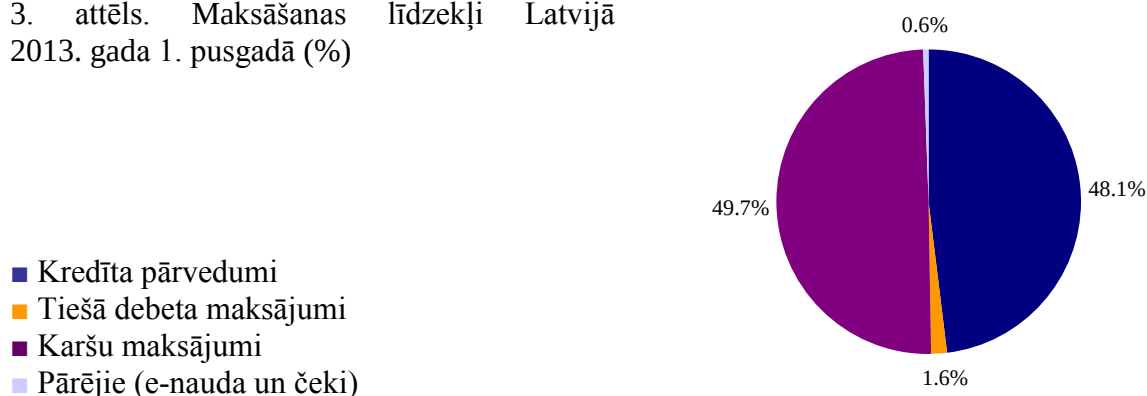
2. SEPA PRODUKTI

SEPA projekta galvenās sastāvdaļas ir SEPA pamatprodukti – SEPA kredīta pārvedumi, SEPA tiešā debeta maksājumi un SEPA karšu maksājumi. Nosauktie vienotie Eiropas maksāšanas līdzekļi būs būtisks guvums tālākā Eiropas iekšējā tirgus saskaņošanas un konsolidācijas procesā. Tomēr pilnīgu SEPA guvumu klienti saņems, kad papildus pamatproduktiem sāks izmantot uzlabotās SEPA jeb t.s. e-SEPA produktus, kas nodrošinās visu maksājuma posmu pilnīgi automatisku apstrādi, piemēram, inovatīvos SEPA interneta maksājumus, SEPA mobilo maksājumus, kā arī pievienotās vērtības pakalpojumus – e-rēķinu, e-saskaņošanu, e-mandātu.

2.1. SEPA darbības apjoms Latvijā

Līdzīgi kā citu ES valstu, arī Latvijas klientu maksājumu tirgu galvenokārt raksturo trīs maksāšanas līdzekļi (sk. 3. att.). 2013. gada 1. pusgadā latos un eiro veiktie kredīta pārvedumi veidoja 48.1% (62.2 milj. maksājumu), tiešā debeta maksājumi – 1.6% (2.2 milj.) un karšu maksājumi – 49.7% (68.4 milj.) no latos un eiro veiktajiem bezskaidrās naudas maksājumiem Latvijā. Pārējie maksāšanas līdzekļi – e-nauda un čeki – kopā nodrošināja 0.6% (0.9 milj. maksājumu) no bezskaidrās naudas maksāšanas līdzekļu maksājumiem.

3. attēls. Maksāšanas līdzekļi Latvijā
2013. gada 1. pusgadā (%)

2013. gada 1. pusgadā 98% no eiro veiktajiem kredīta pārvedumiem¹³ (2.2 milj.) bija SEPA kredīta pārvedumi.

SEPA produktu prasības Latvijā tiek attiecinātas uz eiro veiktajiem kredīta pārvedumiem un tiešā debeta maksājumiem un latos un eiro veiktajiem karšu maksājumiem.

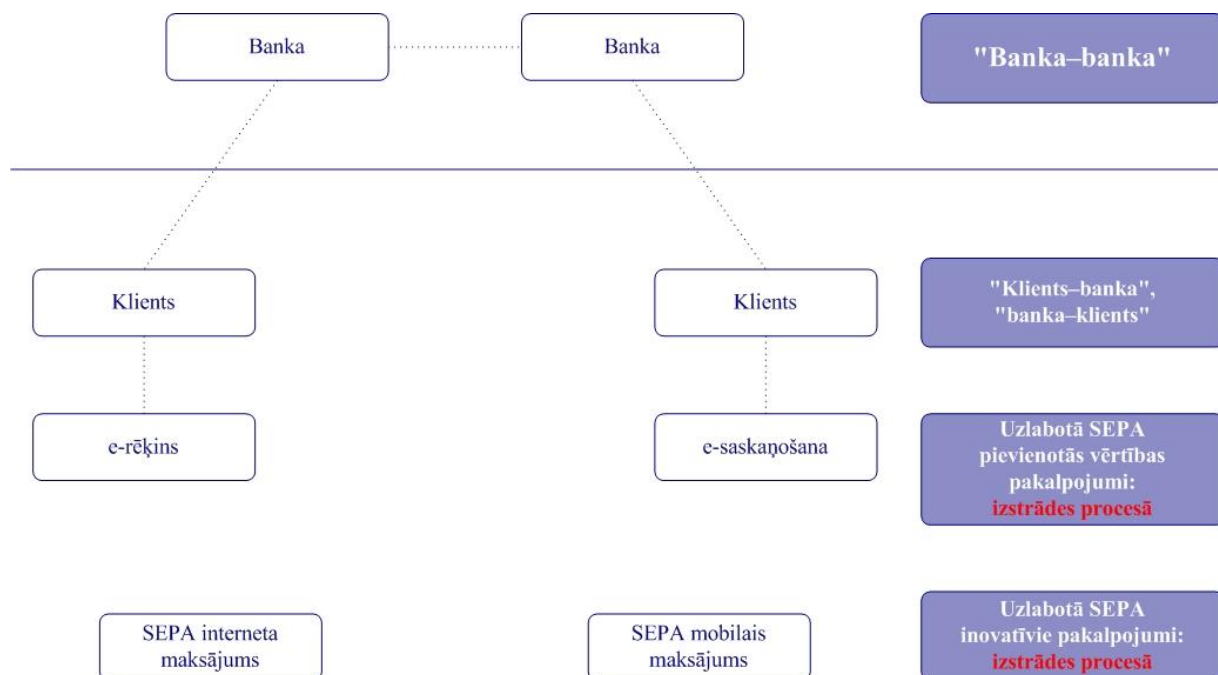
2.2. SEPA kredīta pārvedumi

SEPA kredīta pārvedums ir maksāšanas līdzeklis, kas atbilst EPC apstiprinātajai SEPA kredīta pārvedumu shēmas rokasgrāmatai *SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook*, kas nosaka kredīta pārvedumiem eiro vienotus noteikumus un procedūras (sk. 4. att.). Kopš 2008. gada 28. janvāra Eiropas maksājumu pakalpojumu sniedzēji, t.sk. Latvijas

¹³ Nav iekļauti eiro kredīta pārvedumi uz trešām valstīm un steidzami eiro kredīta pārvedumi, izmantojot liela apjoma maksājumu sistēmas.

kredītiestādes, maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes, pievienojoties SEPA kredīta pārvedumu shēmai, apņēmas izpildīt šīs pamatprasības.

4. attēls. SEPA kredīta pārveduma shēma

Lai "klients-banka" un "banka-klients" posmu ieviestu pēc iespējas efektīvi, tiek sagatavoti arī e-SEPA produkti: pievienotās vērtības pakalpojumi – e-rēķins un e-saskaņošana – un inovatīvie pakalpojumi – SEPA interneta maksājumi e-komercijas veicināšanai un SEPA mobilie maksājumi (maksājuma iniciēšana un informācija par darījumiem mobilajā telefonā).

Kas ir kredīta pārvedums?

Kredīta pārvedums ir maksājums, ko uzsāk maksātājs. Kredīta pārvedumā klients maksājuma dokumentu nosūta maksātāja bankai, kas pārskaita līdzekļus maksājuma saņēmēja bankai.

Kas ir elektroniskā rēķina pakalpojums?

Tas ir pakalpojums, ko klientiem piedāvā pirms maksājuma, piemēram, rēķinus nosūta tieši uz maksātāja internetbankas lietojumprogrammu un pēc tam, kad maksātājs akceptējis rēķinu, automātiski sagatavo SEPA kredīta pārvedumu, kurā norādīta vajadzīgā informācija par maksātāju un maksājuma saņēmēju (sīkāk par EK e-rēķina iniciatīvu sk. 2.5. sadaļā).

Kas ir elektroniskās saskaņošanas pakalpojums?

Tas ir pakalpojums, ko klientiem piedāvā pēc maksājuma veikšanas. Šajā gadījumā e-rēķini tiek elektroniski saskaņoti ar maksājumu un saņēmēja uzskaites sistēmas dati – automātiski aktualizēti.

SEPA kredīta pārveduma galvenās pazīmes:

- eiro veikts maksājums;
- visu ES valstu un Islandes, Lihtenšteinas, Norvēģijas, Šveices un Monako banku klientu kontu sasniedzamība;
- maksājuma izpilde par pilnu summu. Komisijas maksa tiek iekasēta atsevišķi, piemērojot SHA metodi, t.i., maksātājs maksā maksātāja bankai un saņēmējs attiecīgi maksā saņēmēja bankai;
- maksājumam nav summas ierobežojuma;
- maksimālais maksājuma izpildes laiks – viena darbadiena (sākot ar 2012. gada janvāri);
- IBAN un BIC standarts;
- UNIFI (ISO 20022) XML standarts (sk. 5. nodaļu);
- vienotas kļūdaina maksājuma atmaksas procedūras.

2005. gadā Latvijā ieviests starptautiskais IBAN un BIC bankas konta numura standarts kā vienīgais bankas konta numura standarts iekšzemes un pārrobežu maksājumiem. Tādējādi SEPA projektā Latvijā jau iepriekš paveikta nacionālo kontu numuru migrācija uz SEPA noteikto konta numura standartu – IBAN un BIC.

Eiropas maksājumu pakalpojumu sniedzēji, t.sk. lielākā daļa Latvijas kredītiestāžu, pievienojušās SEPA kredīta pārvedumu shēmai¹⁴, noslēdzot pievienošanās līgumu, kura galvenās prasības ir SEPA kredīta pārvedumu rokasgrāmatas nosacījumu izpilde un pievienošanās SEPA atbilstīgai maksājumu apstrādes infrastruktūrai, kā arī juridisks apliecinājums par kredītiestādes darbību attiecīgajā ES valstī. Taču ar pievienošanās shēmai vēl netiek uzskatīts, ka SEPA kredīta pārvedums Latvijā ir pilnībā ieviests.

Saskaņoti migrējot visām iesaistītajām pusēm – valsts pārvaldes iestādēm, lielajiem uzņēmumiem, MVU, tirgotājiem, patērētājiem, maksājumu pakalpojumu sniedzējiem, maksājumu sistēmu nodrošinātājiem un maksājumu tehnoloģiju nodrošinātājiem – uz SEPA kredīta pārvedumu izmantošanu, tiktu būtiski veicināta nepieciešamo investīciju ātrāka atmaksāšanās. Tāpēc nepieciešams noteikt kredīta pārvedumu migrācijas datumus – SEPA kredīta pārveduma izmantošanas sākuma datumu un datumu, kurā notiek kredīta pārvedumu pilnīga pārveide atbilstoši SEPA prasībām.¹⁵

Latvijas kredītiestādes sāka piedāvāt SEPA kredīta pārvedumus 2008. gada 28. janvārī, plānojot atbilstoši SEPA kredīta pārvedumu prasībām veikt lielāko daļu eiro maksājumu (kritisko masu) un tādējādi līdz 2011. gada beigām pabeidzot SEPA eiro kredīta pārvedumu ieviešanu (2013. gada 1. pusgadā bija 2.2 milj. SEPA kredīta pārvedumu jeb 98%). SEPA kredīta pārvedumu ieviešana tiks pilnībā pabeigta ar eiro ieviešanu, kad latos veiktos maksājumus aizstās SEPA prasībām atbilstošie eiro veiktie maksājumi. Papildu pārejas periods netiek paredzēts.

2008. gadā bija vairākas kredītiestādes, kas jau piedāvāja SEPA kredīta pārvedumus arī "klients–banka" un "banka–klients" posmā, iekļaujot maksājumos visus SEPA kredīta

¹⁴ SEPA shēmu dalībnieku reģistrs, 11.09.2009., CB.Net., 75. lpp. [skatīts 2009. gada 8. oktobrī]. Pieejams: http://epc.cbnet.info/docs/SEPA_Credit_Transfer.pdf.

¹⁵ "Migrācija sākas, kad pirmais SEPA produkts tiek piedāvāts tirgū, un beidzas, kad SEPA produkti aizvietojuši attiecīgos nacionālos maksājumu produktus un standartus". EK paziņojums "SEPA izveides pabeigšana: ceļvedis 2009.–2012. gadam", 2009. gada 10. septembrī [skatīts 2010. gada 5. augustā]. Pieejams: http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/sepa/com_2009_471_lv.pdf.

pārveduma spēkā esošo prasību rekvizītus. 2010. gadā Latvijas kredītiestādes uzsāka nacionālā standarta izstrādi "klients–banka" un "banka–klients" posmā, piemērojot to UNIFI (ISO 20022) XML standartam, ko plāno apstiprināt līdz 2013. gada beigām.

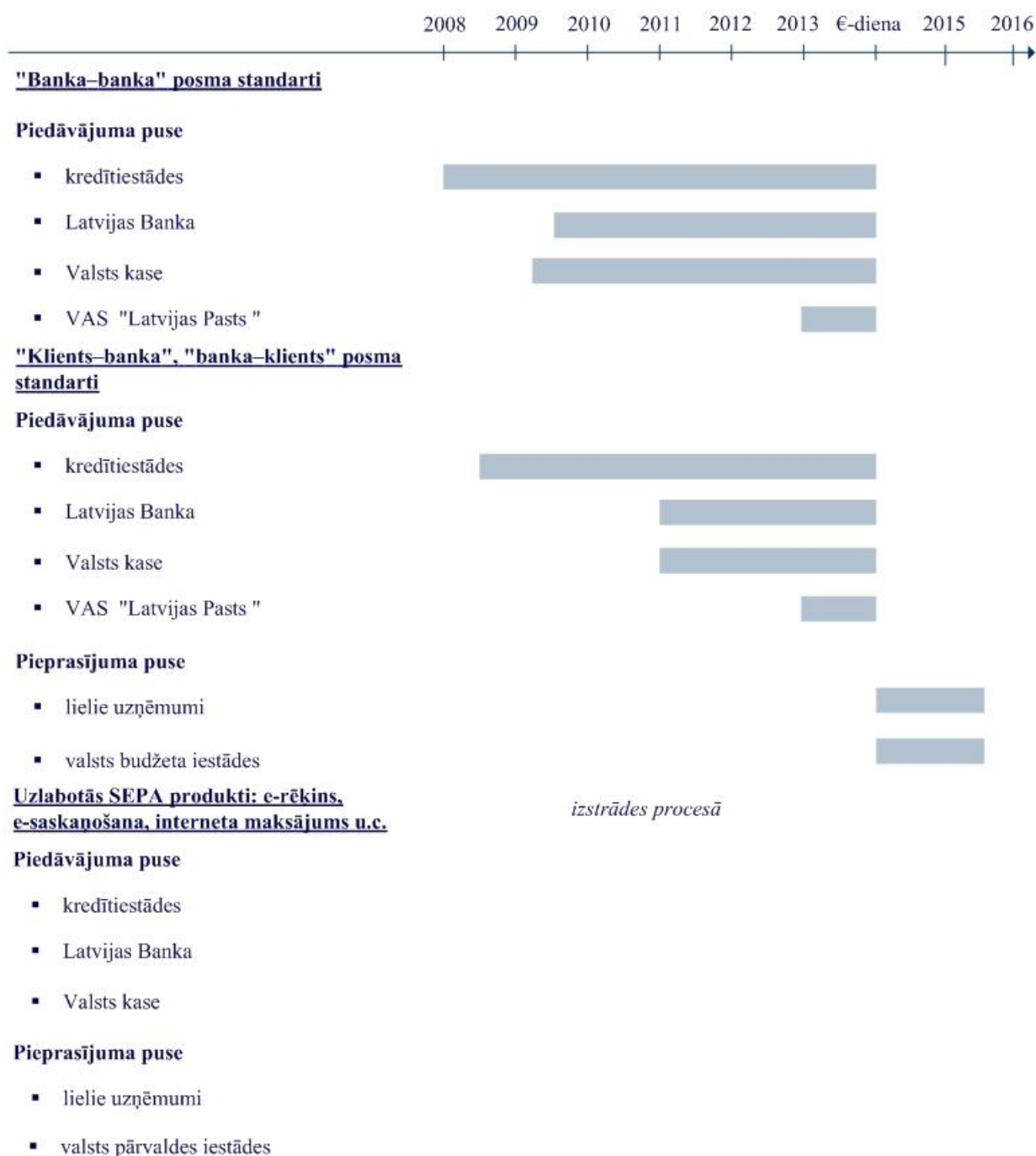
Valsts kase 2009. gada 27. janvārī apņēmas pielāgot iekšējās maksājumu apstrādes informācijas sistēmas SEPA prasībām atbilstošajai EKS saskaņā ar EKS attīstības plāna termiņiem, lai varētu sākt SEPA kredīta pārvedumu veikšanu un SEPA kredīta pārvedumu piedāvāšanu Valsts kases klientiem, t.sk. valsts budžeta iestādēm un pašvaldībām. Saskaņā ar Latvijas Republikas normatīvo aktu prasībām visām valsts budžeta iestādēm ir atvērti konti Valsts kasē. Viens no lielākajiem Valsts kases valsts budžeta iestāžu klientiem kontu skaita ziņā ir Valsts ieņēmumu dienests, kas atbilstoši Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem nodrošina valsts nodokļu, nodevu un citu valsts noteikto obligāto maksājumu iekasēšanu. Viens no lielākajiem Valsts kases valsts budžeta iestāžu klientiem maksājumu rīkojumu skaita ziņā ir Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra, kas saskaņā ar Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem nodrošina sociālās apdrošināšanas pakalpojumu un attiecīgo valsts sociālo pabalstu izmaksu. Savukārt pašvaldībām saskaņā ar Latvijas Republikas normatīvo aktu prasībām konti Valsts kasē jāatver valsts budžeta līdzekļu saņemšanai un no tiem finansēto investīcijas projektu un vienreizējo pasākumu izdevumu veikšanai. Valsts kases klientiem pārejot uz vienotajiem SEPA maksājumiem, ieviešanas laiks maksājumu sagatavošanai atbilstoši SEPA formātam tiks saskaņots ar Valsts kasi. Sākot ar 2010. gada 9. novembri, Valsts kase veic un saņem SEPA kredīta pārvedumus, izmantojot EKS.

2009. gada 23. jūlijā ar rīkojumu Nr. 929/3 Latvijas Bankas valde apstiprināja Latvijas Bankas SEPA plānu, kura mērķis ir aprakstīt SEPA pamatproduktu izmantošanu Latvijas Bankā, piedāvājot SEPA kredīta pārvedumu izmantošanu arī Latvijas Bankas klientiem. Vienlaikus saskaņā ar minēto lēmumu Latvijas Banka atbalsta SEPA projektu Latvijā un apņemas, sākot ar 2010. gada 12. novembri, kā SEPA produktu lietotāja nosūtīt un saņemt SEPA kredīta pārvedumus un kā SEPA produktu piedāvātāja piedāvāt saviem klientiem SEPA kredīta pārvedumu nosūtīšanas un saņemšanas iespējas, pilnībā pabeidzot SEPA kredīta pārvedumu ieviešanu līdz €-dienai. SEPA kredīta pārvedumu veikšanai Latvijas Banka izmantos SEPA prasībām atbilstošo EKS. Sākot ar 2010. gada 9. novembri, Latvijas Banka veic un saņem SEPA kredīta pārvedumus, izmantojot EKS.

VAS "Latvijas Pasts" 2010. gadā mainīja stratēģiju maksājumu pakalpojumu jomā, paredzot uzsākt SEPA produktu ieviešanu 12 mēnešus pirms eiro ieviešanas, un sākt piedāvāt klientiem SEPA kredīta pārvedumus, sākot ar €-dienu.

Pārstāvēt uzņēmumu intereses, LDDK informē, ka Latvijas uzņēmumiem būs nepieciešami 18 mēneši pēc nacionālā standarta piemērošanas UNIFI (ISO 20022) XML standarta prasībām.

5. attēls. SEPA kredīta pārvedumu ieviešanas plāns Latvijā

SEPA kredīta pārvedumu ieviešanas plānā SEPA maksājumu tirgus piedāvājuma puse veic nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu SEPA kredīta pārvedumus (sk. 5. att.).

Pieprasījuma puse veic visus sagatavošanās darbus, lai varētu lietot kredītiestāžu piedāvātos SEPA kredīta pārvedumus.

Iestāde SEPA kredīta pārveduma ieviešanas projektā:

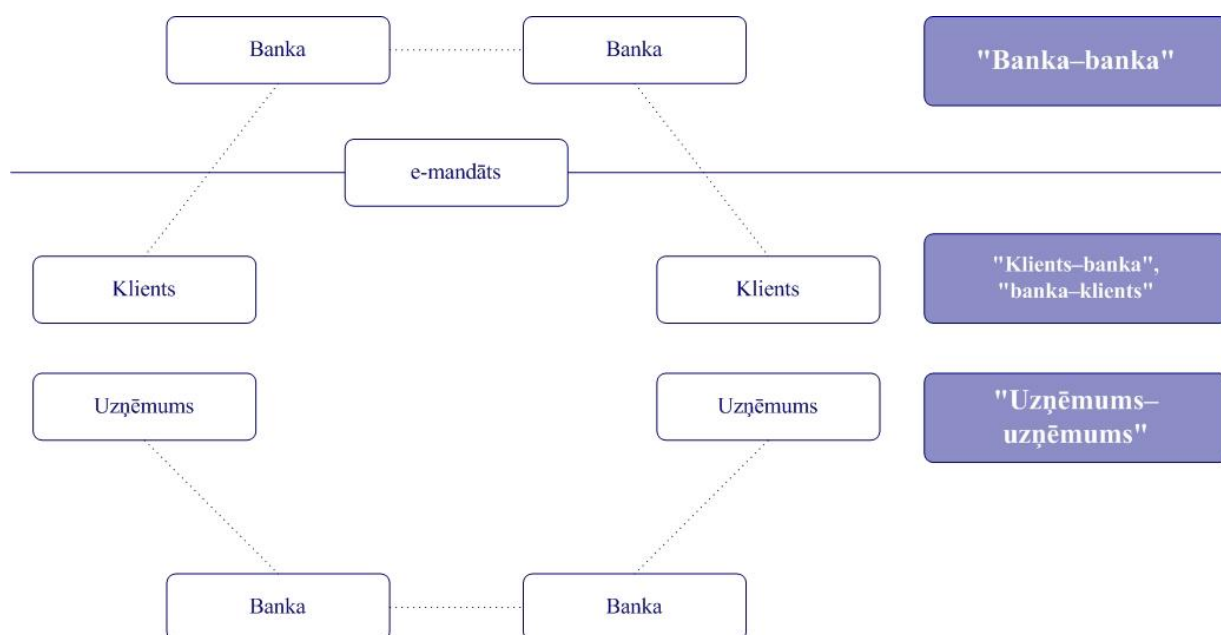
– norīko SEPA projekta vadītāju;

- izstrādā iestādes individuālo darba plānu;
- plānā iekļauj standartu nomaiņu uz UNIFI (ISO 20022) XML;
- apzina paredzamos guvumus un nepieciešamās investīcijas;
- apzina iespējamās šķēršļus SEPA projekta īstenošanā;
- veic SEPA kredīta pārvedumu ieviešanas procesa pašnovērtējumu (sk. 1. pielikumā pievienotās anketas) un vērtējuma rezultātus publisko.

2.3. SEPA tiešā debeta maksājumi

SEPA tiešā debeta maksājums ir maksāšanas līdzeklis, kas atbilst EPC SEPA tiešā debeta shēmu prasībām, kas ietvertas divās rokasgrāmatās – SEPA pamata tiešā debeta shēmas rokasgrāmatā *SEPA Core Direct Debit Scheme Rulebook* un SEPA "uzņēmums–uzņēmums" tiešā debeta shēmas rokasgrāmatā *SEPA Business to Business Direct Debit Scheme Rulebook*. Minētās rokasgrāmatas nosaka vienotus noteikumus un procedūras eiro veiktajiem tiešā debeta maksājumiem. Atšķirībā no SEPA kredīta pārvedumiem SEPA tiešā debeta maksājumiem ir divas rokasgrāmatas, kur papildu rokasgrāmata raksturo SEPA tiešā debeta shēmu vienai klientu grupai – uzņēmumiem. Kopš 2009. gada 2. novembra Eiropas maksājumu pakalpojumu sniedzēji, pievienojoties SEPA tiešā debeta maksājumu shēmām, apņemas izpildīt šīs pamatprasības.

6. attēls. SEPA tiešā debeta shēmas

Kas ir tiešā debeta maksājums?

Tiešā debeta maksājums ir pārvedums, kuru saskaņā ar vienošanos starp maksājuma saņēmēju un maksātāju, sāk maksājuma saņēmējs, izmantojot maksājuma saņēmēja banku. Tiešā debeta maksājumus bieži izmanto regulāriem maksājumiem (piemēram, komunālo pakalpojumu rēķinu samaksai). Tiešā debeta maksājumus izmanto arī vienreizējiem maksājumiem.

Kas ir mandāts un e-mandāts?

Mandāts (sk. 2. pielikumu) ir maksātāja pilnvarojums saņēmējam, kas ļauj saņēmējam sākt tiešā debeta maksājumu, lai debitētu norādīto maksātāja kontu, un ļauj maksātāja bankai rīkoties saskaņā ar SEPA tiešā debeta shēmas rokasgrāmatas nosacījumiem.

E-mandāts ir elektronisks mandāts, kas sagatavots un parakstīts atbilstoši elektronisko dokumentu drošības nosacījumiem.

Kas ir e-mandāta pakalpojums?

E-mandāta pakalpojums ir pievienotās vērtības pakalpojums SEPA tiešā debeta maksājumu shēmai. Šis pakalpojums nodrošina maksātājam un saņēmējam iespēju vienoties par mandātu elektroniski.

SEPA tiešā debeta shēma paredz, ka maksātāja pilnvarojums norakstīt naudas līdzekļus no sava konta (mandāts) ietverts SEPA tiešā debeta līgumā starp saņēmēju un maksātāju (to glabā saņēmējs). Mandāta informācija pievienota pie katra veiktā maksājuma, nodrošinot iesaistīto pušu informēšanu. Pašlaik daļā Austrumeiropas un Centrāleiropas valstu, t.sk. Latvijā, mandāts bieži ietverts tiešā debeta līgumā starp maksātāju un maksātāja banku un to glabā maksātāja bankā. Lai samērotu abas pastāvošās prakses, EPC izstrādāja un 2008. gada 17. decembrī apstiprināja SEPA tiešā debeta shēmas rokasgrāmatas versiju, kurā iekļauts papildu pakalpojums arī SEPA tiešā debeta pamatproduktam – e-mandāta process. E-mandāta process ļauj mandātu noslēgt elektroniski un atvieglo saņēmēja pienākumu dematerializēt un glabāt papīra dokumenta veidā noslēgtus mandātus.

SEPA tiešā debeta maksājumu, t.sk. e-mandāta, ieviešanai izstrādāts saņēmēja identifikators¹⁶ kā uzņēmuma papildu numurs, kas Eiropā ļautu atpazīt tiešā debeta mandātu visā apstrādes procesā. 2010. gadā Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas, Latvijas Republikas Valsts ieņēmumu dienesta, Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra, LKA un LDDK eksperti uzsāka SEPA saņēmēja identifikatora ieviešanu Latvijā. SEPA saņēmēja identifikatora struktūra tika pielīdzināta EPC noteiktajām prasībām. SEPA saņēmēja identifikatoru piešķirs Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs. SEPA saņēmēja identifikators automātiski tiks piešķirts līdz ar citiem ierakstiem par Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros reģistrētajiem nodokļu maksātājiem. Informācija par SEPA saņēmēja identifikatoru būs publiski pieejama kopā ar citu informāciju (reģistrācijas numuru, nosaukumu, juridisko adresi) par attiecīgajiem subjektiem. SEPA saņēmēja identifikators tiks veidots atbilstoši SEPA saņēmēja identifikatora struktūrai¹⁷. SEPA saņēmēja identifikatoru uzturēs Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra datubāzēs, sākot ar €-dienu.

¹⁶ Overview of Creditor Identifiers, EPC [skatīts 2010. gada 12. augustā]. Pieejams: <http://www.europeanpaymentscouncil.eu/documents/EPC262-08%20Creditor%20Identifier%20Overview%20v1.8.pdf>.

¹⁷ http://www.sepalatvija.lv/sites/default/files/20101025_latvijas_sepa_sanemeja_identifikatora_struktura.pdf.

SEPA tiešā debeta maksājuma galvenās pazīmes:

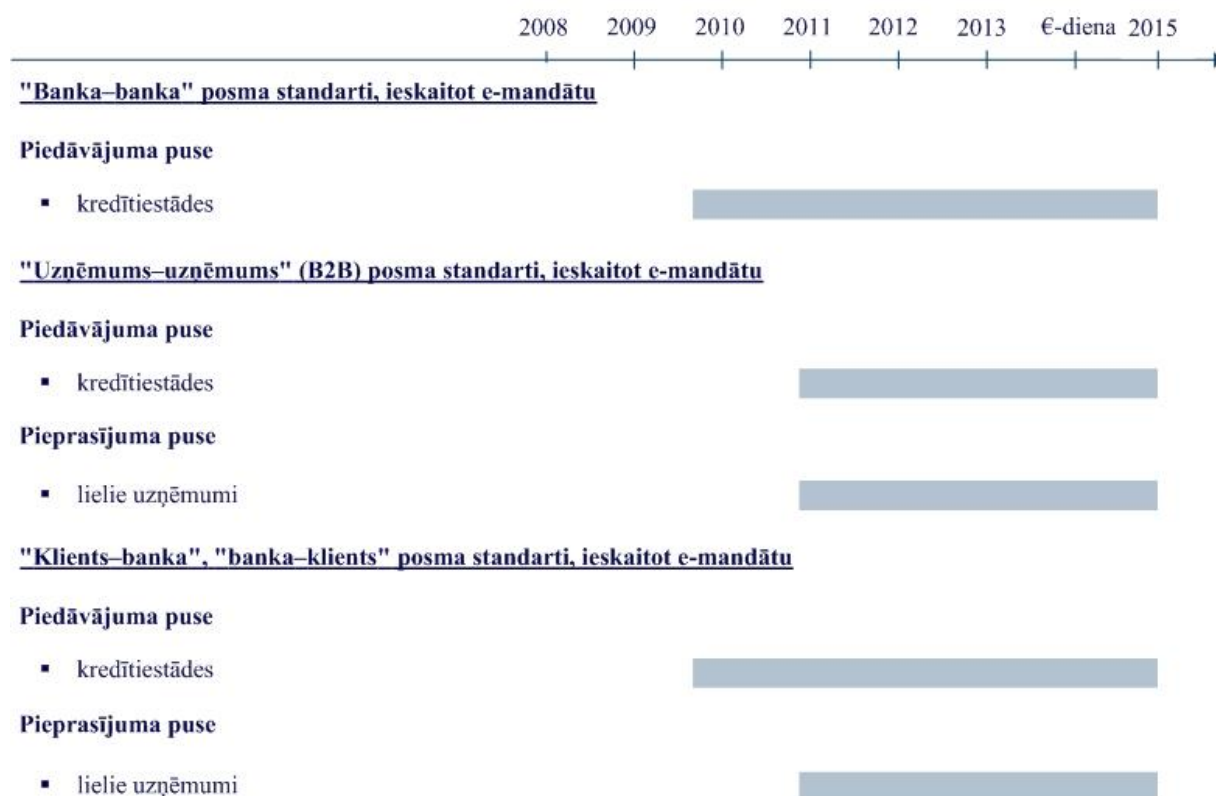
- eiro veikti maksājumi;
- maksājumu varēs saņemt jebkurš ES valstu, Islandes, Lihtenšteinas, Norvēģijas, Šveices un Monako bankas klients – konta turētājs;
- iespēja veikt gan vienreizējos, gan regulāros tiešā debeta maksājumus;
- naudas līdzekļu saņemšana saņēmēja kontā tajā pašā dienā, kad naudas līdzekļi norakstīti no maksātāja konta;
- IBAN un BIC standarts;
- UNIFI (ISO 20022) XML standarts (sk. 5. nodaļu);
- vienotas kļūdaina maksājuma atmaksas procedūras;
- speciāla tiešā debeta shēma "uzņēmums–banka" un "banka–uzņēmums" posmam (sk. 6. att.).

Latvijas kredītiestādes sāka piedāvāt SEPA tiešā debeta maksājumus 2009. gada 2. novembrī, nodrošinot klientu (maksātāju) sasniedzamību SEPA tiešā debeta maksājumu pamata shēmā. Latvijas kredītiestādes plāno vidējā termiņā pievienoties SEPA tiešā debeta maksājumu shēmām vai arī no 2015. gada 1. janvāra aizstāt SEPA tiešā debeta maksājumus ar citiem SEPA instrumentiem.

Pēc pievienošanās SEPA tiešā debeta maksājumu shēmām Latvijas kredītiestādes plāno izmantot e-mandāta papildu lauku iespējas, piemēram, ietverot e-mandātā arī maksimālās maksājuma summas lauku. Attiecīgais lauks tiek perspektīvā plānots kā Latvijas nacionālais kredītiestāžu papildu pakalpojums (AOS), kas atbilstoši EPC prasībām tiks publiskots LKA interneta vietnē un pārpublicēts EPC. Norādot maksimālo maksājuma summu, tiek sniegta papildu iespēja labāk pārvaldīt tiešā debeta maksājumus gan no klientu puses (nosakot adekvātu maksājuma apjomu), gan arī no kredītiestāžu puses (mazinot strīdu iespējas autorizētu maksājumu gadījumos).

Atsevišķas Latvijas kredītiestādes piedāvā arī SEPA tiešā debeta "uzņēmums–uzņēmums" shēmas maksājumu produktu. Pārstāvot uzņēmumu intereses, LDDK norāda, ka lielie uzņēmumi sāks lietot SEPA tiešā debeta "uzņēmums–uzņēmums" maksājumus, ja kredītiestādes piedāvās šādu produktu.

7. attēls. SEPA tiešā debeta maksājumu ieviešanas plāns Latvijā

SEPA tiešā debeta maksājumu ieviešanas plānā SEPA maksājumu tirgus piedāvājuma puse veic nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu SEPA tiešā debeta maksājumus (sk. 7. att.).

Pieprasījuma puse veic visus sagatavošanās darbus, lai varētu lietot kredītiestāžu piedāvātos SEPA tiešā debeta maksājumus.

Iestāde SEPA tiešā debeta maksājumu ieviešanas projektā:

- norīko SEPA projekta vadītāju;
- izstrādā iestādes individuālo darba plānu;
- plānā iekļauj standartu nomaiņu uz UNIFI (ISO 20022) XML;
- apzina paredzamos guvumus un nepieciešamās investīcijas;
- apzina iespējamās šķēršļus SEPA projekta īstenošanā;
- veic SEPA tiešā debeta maksājumu ieviešanas procesa pašnovērtējumu (sk. 1. pielikumā pievienotās anketas) un vērtējuma rezultātus publisko.

2.4. SEPA karšu maksājumi

SEPA karšu maksājums ir maksāšanas līdzeklis, kas atbilst EPC apstiprinātā SEPA karšu ietvara¹⁸ *SEPA Cards Framework* prasībām karšu izdevējiem, karšu pieņēmējiem, karšu shēmām un karšu maksājumu apstrādes centriem. Kopš 2008. gada 1. janvāra SEPA karšu ietvars attiecas uz eiro veiktajiem karšu maksājumiem un eiro veiktajām skaidrās naudas izmaksām no klientu kontiem kredītiestādēs vai elektroniskās naudas institūcijās. ES valstu praksē SEPA karšu ietvaru attiecina arī uz citās valūtās veiktajiem maksājumiem, jo kredītiestādes un karšu shēmas nevēlas uzturēt klientiem dažādus risinājumus atkarībā no valūtas.¹⁹

SEPA karšu maksājuma galvenās pazīmes:

- kartes turētājs ar vienu karti var veikt pirkumus un izņemt skaidro naudu visās ES valstīs, Islandē, Lihtenšteinā, Norvēģijā, Šveicē un Monako;
- karšu turētāji un tirgotāji var veikt un pieņemt karšu maksājumus saskaņā ar vienotiem nosacījumiem;
- tirgotājs var brīvi izvēlēties karšu shēmas, tādējādi veicinot to konkurenci un tirgotāja izmaksu samazināšanos.

Kas ir maksājumu karte?

Daudzos maksājumu karšu veidus, kas pieejami karšu turētājiem, var iedalīt divās galvenajās grupās:

- debetkartes, kas ļauj kartes turētājam samaksāt par katru pirkumu un izņemt skaidro naudu, izmantojot kontā pieejamos līdzekļus;
- kredītkartes, kas ļauj kartes turētājam veikt pirkumus noteikta kredītlimita robežās.

SEPA karšu maksājuma apstrāde tiek iedalīta četros posmos (sk. 8. att.), kurus EPC specificējusi dažādās detalizācijas pakāpēs²⁰:

- pirmais posms "karte–terminālis" nosaka, ka kartes jāizsniedz atbilstoši EMV standartiem, un visiem POS termināļiem, t.sk. kases sistēmām un ATM, jānodrošina karšu pieņemšana atbilstoši EMV standartam. Pirmā posma "karte–terminālis" EMV standartu prasības ieviestas 2010. gada beigās;
- otrais posms "terminālis–pieņēmējietāde" ietver SEPA karšu standarta prasības. Šo standartu ieviešana notiek, izmantojot maksājumu karšu industrijas datu drošības prasības, t.sk. VISA un *MasterCard* noteiktos PCI DSS. VISA un *MasterCard* noteikusi migrācijas termiņus karšu apstrādes programmatūrai (2012. gada 1. jūliju) un iekārtām (2012. gada 31. decembri);
- trešā posma "pieņēmējietāde–izdevējietāde" un ceturtais posms "sertifikācija" ieviešanas prasības 2013. gada beigās vēl nav pilnībā noteiktas.

¹⁸ Sīkāk par atšķirībām starp EPC rokasgrāmatu un EPC ietvaru sk. 4.3. sadaļā.

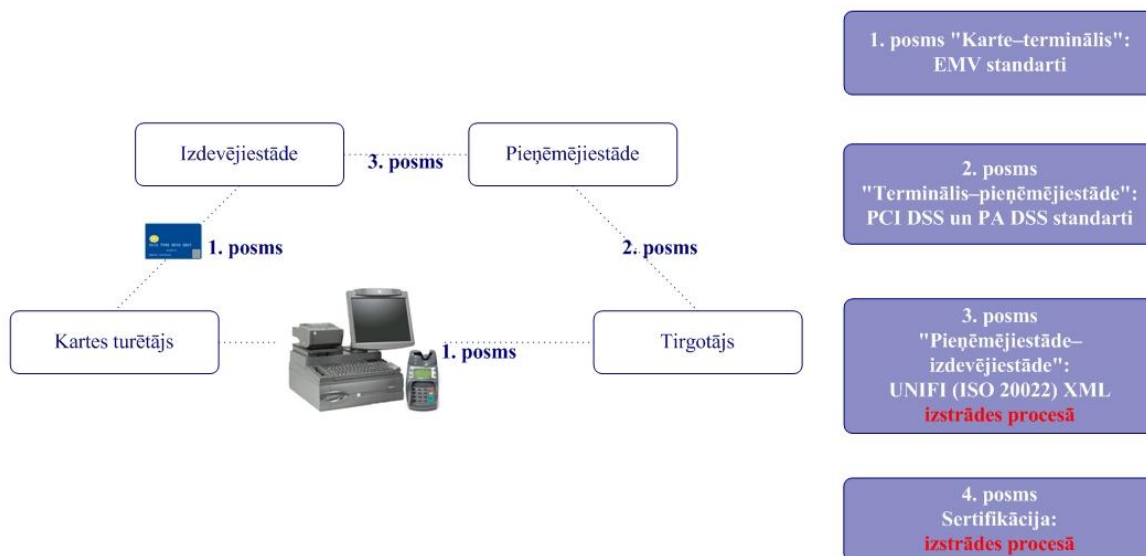
¹⁹ EPC: *Questions and answers clarifying key aspects of the SEPA Cards Framework*. Approved 11.06.2008., 3. lpp. [skatīts 2008. gada 11. decembrī]. Pieejams:

<http://www.europeanpaymentscouncil.eu/documents/EPC075-SCF%20QAs%20Version10%20Final.pdf>.

²⁰ *SEPA Cards Standardisation Volume – Book of Requirements*, EPC. Approved 21.12.2009. [skatīts 2010. gada 6. septembrī]. Pieejams:

http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_download.cfm?file=EPC020-08%20SEPA%20Cards%20Standardisation%20Volume%20-%20Book%20of%20Requirements%20v%204%200%20approved.pdf.

8. attēls. SEPA karšu ietvara posmi

SEPA karšu ietvara pirmā posma "karte-terminālis" galvenās pazīmes:

- kredītiestādes, maksājumu un elektroniskās naudas iestādes emitē kartes EMV standartā;
- kartes turētāji lieto EMV funkcionalitāti, t.sk. PIN koda ievadi pirkuma apstiprināšanai;
- tirdzniecības vietu POS termināļi, t.sk. kases sistēmas un skaidrās naudas ATM, apkalpo kartes saskaņā ar EMV standartu, tirdzniecības vietas internetā ir saskaņā ar *3-D Secure* noteikumiem;
- puses SEPA valstu telpā ievēro atbildības pārnese likumu (*liability shift rule*), kas nosaka, ka krāpšanas gadījumos zaudējumus uzņemas tā puse, kura nav migrējusi uz EMV standartu vai neievēro drošības standartus karšu maksājumiem internetā;
- visas iesaistītās puses veicina SEPA maksājumu karšu lietošanu, ar to aizstājot skaidrās naudas darījumus tirdzniecības vietās u.c.

SEPA karšu ietvara otrā posma "terminālis-pieņēmējietāde" galvenās pazīmes:

- tirdzniecības vietas, kas apkalpo karšu maksājumus, pieņēmējietādes karšu apkalpošanas sistēmas un karšu maksājumu apstrādes centri atbilst maksājumu karšu industrijas datu drošības standartam (*Payment Card Industry Data Security Standard*; PCI DSS), kas ietver arī ierobežotu fizisko piekļuvi karšu turētāju datiem, t.sk.:
- karšu pieņemšanas termināļi (POS, t.sk. kases sistēmas), pieņēmējietādes un karšu maksājumu apstrādes centri apkalpo karšu maksājumus atbilstoši maksājumu programmatūras datu drošības standartam (*Payment Application Data Security Standard*; PA DSS);
- tirgotājs izmanto un pieņēmējietāde vai karšu maksājumu apstrādes centrs apkalpo termināļus (POS, t.sk. kases sistēmas), kas atbilst PIN transakciju drošības (*PIN Transaction Security*; PTS) prasībām;
- internetā pieejamās karšu pieņemšanas vietas apkalpo kartes saskaņā ar maksājumu karšu industrijas datu drošības standartiem karšu maksājumiem internetā, t.sk. nodrošinot maksājumu drošību, izmantojot *3-D Secure XML* bāzētus protokolus, kurus piedāvā *VISA Verify by VISA* un *MasterCard SecureCode* un *SafeKey* pakalpojumi;

– maksājumu tehnoloģiju piegādātāji nodrošina termināļus un integrētos kases sistēmu risinājumus, kas ļauj pieslēgties pieņemējiestādes maksājumu sistēmām pēc vienotas specifikācijas. Tirgotājiem ir iespēja iegādāties šādus termināļus un kases sistēmu risinājumus vai vienoties par to nomu.

SEPA karšu ietvara trešā posma "izdevējiestāde–pieņemējiestāde" galvenās pazīmes:

– karšu izdevējiestādes un pieņemējiestādes, apstrādājot karšu maksājumus karšu apstrādes norēķinu infrastruktūrā, izmanto UNIFI (ISO 20022) XML standartus.

SEPA karšu ietvara ceturtā posma "sertifikācija" galvenās pazīmes ir vienotas karšu un termināļu sertifikācijas prasības.

Visas Latvijā izdotās kredītiestāžu kartes, kā arī maksājumu un e-naudas iestāžu izdotās kartes, ja vien tās nav vietējās dāvanu kartes, ir saistītas ar starptautiskajām karšu organizācijām – VISA, *MasterCard* un *American Express*. Tāpēc nav aktuāls viens no svarīgākajiem SEPA karšu ietvara migrācijas jautājumiem par vietējo karšu shēmu migrāciju uz SEPA prasībām. Tomēr SEPA karšu ietvars saglabā pienākumu migrēt uz SEPA standartiem (EMV, UNIFI (ISO 20022) XML, PCI DSS, PA DSS, PTS, *Verify by VISA*, *MC SecureCode*, *SafeKey* u.c.) visām karšu ietvarā iesaistītajām pusēm – karšu izdevējiem, karšu pieņemējiem, tirgotājiem, t.sk. internetā pieejamām karšu pieņemšanas vietām un karšu maksājumu apstrādes centriem. Latvijā karšu maksājumi pārsvarā tiek veikti latos (88.9% no visiem 2013. gada 1. pusgadā veiktajiem karšu maksājumiem).

SEPA karšu ietvara pirmā posma "karte–terminālis" ieviešana Latvijā

Latvijas kredītiestādes sāka piedāvāt SEPA karšu ietvaram atbilstošus karšu pakalpojumus 2008. gada 1. janvārī, izdodot klientiem EMV standartam atbilstošas starptautiskās maksājumu kartes un uzstādot/migrējot tirgotāju EMV standartam atbilstošus POS termināļus, kā arī uzstādot/migrējot EMV standartam atbilstošus ATM. 2013. gada 1. pusgada beigās 99.3% izdoto kredītkaršu un 99.5% izdoto debetkaršu atbilda EMV prasībām, kā arī visi POS termināļi un visi bankomāti Latvijā atbilda EMV standartam. 2013. gada 1. pusgadā 90.2% karšu maksājumu iekšzemes termināļos ar iekšzemē izdotajām kartēm bija EMV atbilstīgi. Saskaņā ar VISA un *MasterCard* prasībām, kas saskaņotas ar EPC SEPA karšu ietvaru, Latvijas kredītiestādes iekšzemes karšu pieņemšanas vietās nodrošinājušas pāreju uz EMV karšu pieņemšanu.

Latvijas Tirgotāju asociācija informēja, ka līdz 2010. gada beigām tirgotāji, kuriem ir kasu sistēmas, migrēja uz EMV standartu, savukārt tai daļai tirgotāju, kuru īpašumā ir atsevišķi POS termināļi, bija nepieciešams aktīvs dialogs ar attiecīgo pieņemējiestādi.

SEPA karšu ietvara otrā posma "terminālis–pieņemējiestāde" ieviešana Latvijā

Latvijas kredītiestādes 2008. gada beigās sāka PCI DSS, PA DSS un PTS drošības standarta ieviešanu karšu pieņemējdarbībā, ieviešot standartu, prasības POS termināļos, ATM un karšu pieņemšanas sistēmās. Ļoti svarīga ir Latvijas tirgotāju un kredītiestāžu sadarbība, lai pēc iespējas efektīvi ieviestu SEPA karšu ietvara "tirgotājs–pieņemējiestāde" posmu. Tā kā lielākā daļa POS termināļu pieder kredītiestādēm, tās nodrošina SEPA prasību ieviešanu tirdzniecības vietās uzstādītajos POS termināļos, vairāku gadu laikā ieviešot tajos EMV standartu un 2008. gadā uzsākot arī PCI DSS, PA DSS un PTS, kā arī *3-D Secure* drošības standarta ieviešanu internetā pieejamo karšu pieņemšanas vietu apkalpošanā. Savukārt kases sistēmas pieder tirgotājiem, tāpēc SEPA prasību ieviešana kases sistēmās jānodrošina

tirgotājiem, sadarbojoties ar pieņēmējiestādēm. SEPA prasību ieviešana kases sistēmās 2008. gadā bija lielākais šķērslis SEPA karšu ietvara "tirgotājs–pieņēmējiestāde" posma īstenošanā, jo lielākajā daļā kases sistēmu nebija ieviests EMV standarts. LKA Maksājumu karšu komiteja 2009. gadā sāka īstenot SEPA prasību ieviešanas projektu karšu produktiem, īpašu uzmanību veltot PCI DSS, PADSS un PTS drošības standartu ieviešanai karšu pieņēmējdarbībā. VISA un *MasterCard* noteikusi šādus "terminālis–pieņēmējiestāde" posma ieviešanas termiņus tirgotājiem, pieņēmējiestādēm un karšu maksājumu apstrādes centriem: līdz 2012. gada 1. jūlijam jāpāriet uz tādas maksājumu programmatūras lietošanu, kura atbilst PA DSS un līdz 2012. gada 31. decembrim (VISA) vai 2014. gada 31. decembrim (*MasterCard*) PIN ievades iekārtām jāievieš PTS drošības standarti karšu darījumu apstiprināšanai.

LKA sadarbībā ar SIA "First Data Latvia" un Latvijas Tirgotāju asociāciju 2010. gada 1. pusgadā uzsāka SEPA karšu ietvara apakšgrupas darbību. Iesaistīto pušu informēšanas jomā SEPA karšu ietvara apakšgrupa regulāri ievieto visu nepieciešamo informāciju SEPA Latvija interneta vietnē, izdod rekomendācijas visām SEPA karšu maksājumos iesaistītajām pusēm un par aktuālajām tēmām organizē seminārus iesaistītajām tirgotāju asociācijām. SEPA karšu ietvara apakšgrupa 2011. gada 26. oktobrī izteica atbalstu Eiro maksājumu shēmu alianses (*Euro Alliance of Payment Schemes*), *Monnet* un *PayFair* iniciatīvai ieviest Eiropas karti. SEPA karšu ietvara apakšgrupa atbalsta Eiropas kartes ieviešanu, lai veicinātu efektīva Eiropas maksājumu karšu tirgus izveidi.

SIA "First Data Latvia" kā karšu apstrādes nodrošinātāja otrajā posmā "terminālis–pieņēmējiestāde" kopš 2005. gada, katru gadu veica PTS drošības standartu novērtējumu un kopš 2005. gada nepārtraukti uzturēja atbilstību PTS drošības standartiem. Kopš 2006. gada 1. decembra SIA "First Data Latvia" tika sertificēta kā atbilstoša PCI DSS standartam. SIA "First Data Latvia" regulāri strādāja ar programmatūras nodrošinātājiem, lai veicinātu atbilstošas programmatūras izstrādi un ieviešanu. 2012. gadā uzņēmums turpināja strādāt kopā ar programmatūras izstrādātājiem, lai panāktu, ka piegādātā karšu darījumu apstrādei izmantojamā programmatūra ir atbilstoša PA DSS standartam.

Atsevišķas bankas veic karšu darījumu apstrādi (nodrošina karšu apstrādi) vai to apstrādei izmanto citus maksājumu sistēmu nodrošinātāja pakalpojumus un "terminālis–pieņēmējiestāde" posma maksājumu karšu industrijas drošības standartus ieviesušas 2010. gadā.

SEPA karšu ietvara trešā posma "pieņēmējiestāde–izdevējiestāde" ieviešana Latvijā

Liela daļa starpbanku iekšzemes karšu maksājumu apstrādes Latvijā tiek nodrošināta SIA "First Data Latvia" darījumu apstrādes un klīringa sistēmā, savukārt starpbanku norēķinus nodrošina Latvijas Banka. Atsevišķas bankas iekšzemes karšu maksājumu apstrādi veic pašas vai arī izmanto citus maksājumu sistēmu nodrošinātāja pakalpojumus. Starptautiskie karšu maksājumi tiek apstrādāti VISA, *MasterCard* un *American Express* sistēmās.

Karšu transakciju apstrādes infrastruktūra Latvijā balstās uz ISO 8583 standartu, kas nodrošina tirgotājiem iespēju brīvi izvēlēties sev izdevīgāko pieņēmējiestādi, ņemot vērā, ka jebkurā POS terminālī iespējams pieņemt jebkuras kredītiestādes vai izdevējiestādes izdoto karti. EPC izstrādā vienotu specifikāciju gan pieslēgumiem, gan termināļiem. SIA "First Data

Latvia", tirgotājiem un pārējiem tirgus dalībniekiem ieviešot attiecīgās prasības, nākotnē būs iespējama tirgus tehnisko robežu izzušana arī šajā posmā.

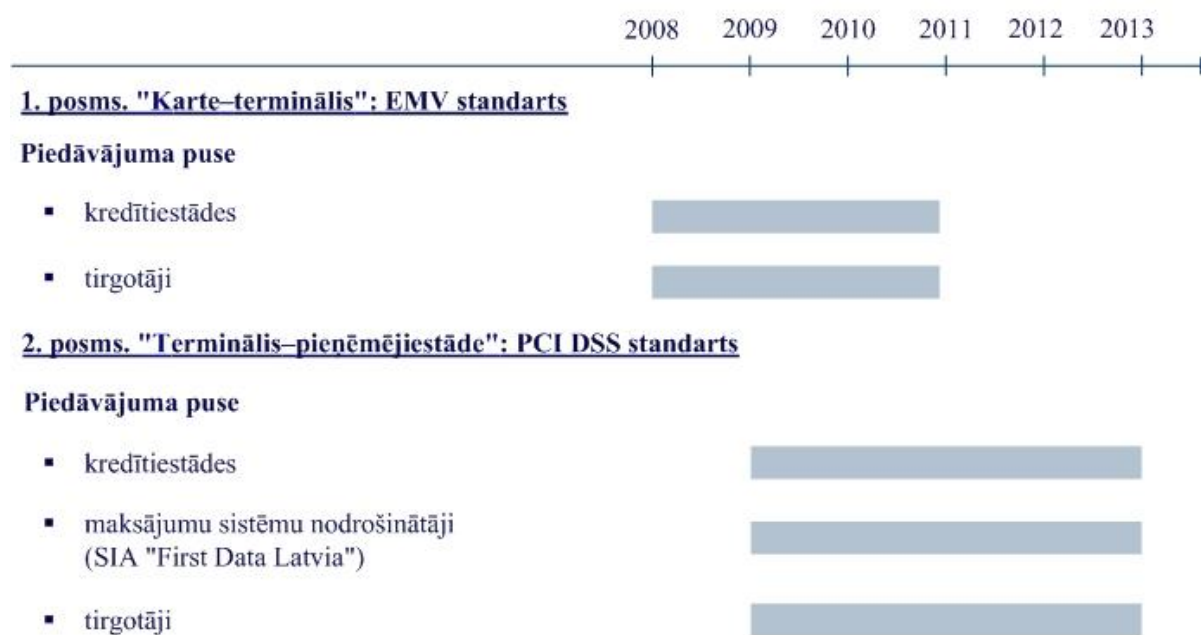
UNIFI (ISO 20022) XML standartu starpbanku maksājumu karšu apstrādē SIA "First Data Latvia" sāks piedāvāt 18 mēnešu laikā pēc attiecīgā standarta galīgās versijas izdošanas.

Sakarā ar to, ka nav noteiktas SEPA karšu standarta prasības, trešais posms netiek iekļauts SEPA karšu maksājumu ietvarā. SEPA karšu ietvara ieviešana tika pabeigta 2012. gadā ar pirmo divu karšu ietvara posmu ieviešanu.

SEPA karšu ietvara ceturrtā posma "sertifikācija" ieviešana Latvijā nav sākusies, jo EPC vēl izstrādā prasību specifikāciju.

Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācija norāda, ka maksājumu karšu apstrādes prasības un standarti, kā arī to ieviešanas termiņi lielākoties izvirzīti atbilstoši starptautisko maksājumu karšu organizāciju nosacījumiem. Terminālu piegādātāji piedāvā tirgū sertificētus produktus, kas atbilst šo organizāciju prasībām.

9. attēls. SEPA karšu ietvara ieviešanas plāns Latvijā

SEPA karšu maksājumu ieviešanas plānā SEPA maksājumu tirgus piedāvājuma puse veic nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu SEPA karšu maksājumus (sk. 9. att.). Tirgotāji, kuri karšu apkalpošanai izmanto kases sistēmas, veic nepieciešamos pasākumus SEPA standartu (EMV, PCI DSS, PA DSS, PTS, *Verify by VISA*, *MC SecureCode* u.c.) ieviešanai savos uzņēmumos.

Patērētāji tiek laikus informēti par gaidāmajiem guvumiem saistībā ar SEPA karšu ietvaru un par to, ka, lietojot karti, tiek veicināta SEPA karšu ietvara ieviešana.

Iestāde SEPA karšu maksājumu ieviešanas projektā:

- norīko SEPA projekta vadītāju;
- izstrādā iestādes individuālo darba plānu;
- apzina paredzamos guvumus un nepieciešamās investīcijas;
- apzina iespējamās šķēršļus SEPA projekta īstenošanā;
- veic SEPA karšu maksājumu ieviešanas procesa pašnovērtējumu (sk. 1. pielikumā pievienotās anketas) un vērtējuma rezultātus publisko.

2.5. e-SEPA

e-SEPA (elektroniskā SEPA) jeb uzlabotā SEPA ir SEPA projekta tālākā attīstība ar mērķi pilnībā automatizēt visus maksājuma posmus. e-SEPA veido divas pakalpojumu grupas – pievienotās vērtības pakalpojumi (e-rēķina pakalpojumi, e-saskaņošanas pakalpojumi, e-mandāta pakalpojumi u.c.) un inovatīvie SEPA produkti (SEPA interneta maksājums, SEPA mobilais maksājums u.c.). Lai ieviestu e-SEPA produktus, EPC izstrādā pakārtotus standartus strukturētā rēķina laukiem un saņēmēja identifikatoriem.

EK iniciatīva attiecībā uz e-rēķinu²¹

E-rēķins ir vispārīgs termins, kas apzīmē dematerializētu rēķinu (rēķins, kas nav atveidots materiālā, fiziskā formā). Ar rēķinu tiek saprasts dokuments vai dati, kas apzīmēti kā "rēķins" un nosaka darījuma (vai tā daļas) saturu un norēķinu informāciju, t.sk. tieši un nepārprotami izdalot darījumam piemērojamus nodokļus.

EK īpaši atzīmē lielos tautsaimniecības guvumus, aizstājot rēķinu papīra dokumenta veidā ar jaunajiem SEPA pamatproduktiem un e-rēķinu. Eiropas tautsaimniecības kopējie guvumi 2007.–2012. gadā tiek prognozēti 362 mljrd. eiro apjomā.²²

Lai veicinātu plašu e-rēķina ieviešanu, e-rēķina ekosistēma jāveido maksimāli atvērta, dodot iespēju gan pakalpojuma piedāvājuma, gan pieprasījuma pusē darboties pēc iespējas lielākam pušu skaitam, vienlaikus nodrošinot savstarpējo savietojamību gan sistēmu, gan procesu līmenī. Tādējādi prognozēts, ka e-rēķina pakalpojumu sniegšanā piedalīsies ne tikai finanšu institūcijas, bet arī specializēti pakalpojumu sniedzēji.

Ņemot vērā šīs prasības, prognozēts, ka e-rēķina infrastruktūra būs decentralizēta, dodot iespēju līdzāspastāvēt dažādiem uzņēmējdarbības modeļiem – no divpusējas e-rēķinu ziņapmaiņas līdz sarežģītiem četru pušu modeļiem (divi saņēmēji, kurus katru pārstāv savs pakalpojumu nodrošinātājs).

Vienotie strukturētā rēķina lauka standarti ir svarīgs priekšnosacījums veiksmīgai e-rēķina ieviešanai. Sākot ar 2010. gada novembri, latu un eiro maksājumos Latvijas uzņēmumiem būs iespēja izmantot strukturētā rēķina lauku atbilstoši ISO 11649 standartam, izmantojot LKA apstiprināto *FiDAViSta* 1.2. versiju.

e-SEPA produktu ieviešanā svarīgi pārkārtot uzņēmumu iekšējās uzskaites un vadības sistēmas, lai jaunus pakalpojumus pēc iespējas varētu izmantot ne tikai patērētāji internetbanku aplikācijās, bet arī uzņēmēji, lietojot elektroniskos kredītiestāžu pakalpojumus ikdienas darbībā.

Latvijas kredītiestādes atbalsta strukturētā rēķina standartizāciju Eiropā u.c. inovatīvos un pievienotās vērtības pakalpojumus un pēc izstrādes plāno tos pakāpeniski izmantot kā SEPA pievienotās vērtības pakalpojumus.

²¹ *Final Report of the European Commission Expert Group on e-Invoicing, November 2009* [skatīts 2010. gada 12. augustā]. Pieejams: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2009/e-invoicing/report_en.pdf.

²² *European Commission: SEPA Potential Benefits at Stake. Researching the impact of SEPA on the payments market and its stakeholders. SEPA Study carried out by Capgemini Consulting, 28.01.2008., 29. lpp.* [skatīts 2008. gada 12. decembrī]. Pieejams: http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/sepa/sepa-capgemini_study-final_report_en.pdf.

3. SEPA INFRASTRUKTŪRA LATVIJĀ

SEPA infrastruktūra ir maksājumu un norēķinu sistēmas, kas paredzētas SEPA pamatproduktu apstrādei un atbilst EPC apstiprinātajam SEPA infrastruktūru ietvaram *Pan-European Automated Clearing House/Clearing and Settlement Mechanisms Framework*. EPC uztur infrastruktūru reģistru, kas nodrošina SEPA maksājumu apstrādi.

Kas ir klīrings?

Klīrings ir maksājuma uzdevumu pārsūtīšanas, saskaņošanas un apstiprināšanas process, kā arī galīgās norēķina pozīcijas aprēķins, pamatojoties uz atsevišķiem darījumiem vai darījumu kopsummām.

Kas ir norēķini?

Norēķini ir līdzekļu pārskaitīšana no maksātāja maksājuma saņēmējam, t.sk. līdzekļu pārskaitīšana no maksātāja bankas maksājuma saņēmēja bankai.

EPC nosaka astoņas pamatprasības SEPA atbilstošai infrastruktūrai, un ECB tās papildina ar četriem pamatkritērijiem.

EPC galvenās prasības SEPA infrastruktūrai:

- pilnas maksājuma informācijas nosūtīšana starp SEPA shēmu dalībniekiem;
- maksājumu izpilde SEPA shēmās noteiktajā izpildes laikā;
- maksājuma izpilde par pilnu summu, t.i., komisijas maksu iekasēšana tieši no sistēmas dalībniekiem, nevis to atskaitīšana no maksājuma;
- SEPA shēmu tehnisko formātu ievērošana;
- iespējamie nacionālie kredītiestāžu papildu pakalpojumi (AOS), ja tādi ir, nedrīkst ietekmēt SEPA pamatproduktu darbību;
- publiski pieejami noteikumi;
- ECB pārraudzības standartu *Oversight Standards for Euro Retail Payment Systems* ievērošana;
- godīgi un atklāti sistēmas pieejas nosacījumi un pārvaldes principi.

ECB galvenie kritēriji SEPA infrastruktūrai:

- visu EPC galveno prasību SEPA infrastruktūrai izpilde;
- savstarpēja savietojamība ar citām SEPA infrastruktūrām;
- iespēja saņemt un nosūtīt SEPA maksājumus visām kredītiestādēm eiro telpā;
- vienādi principi visiem dalībniekiem sistēmas pieejas, cenu un sniegto pakalpojumu ziņā.

Latvijā SEPA maksājumu infrastruktūru nodrošina Latvijas Banka, uzturot EKS SEPA kredīta pārvedumiem.

3.1. SEPA kredīta pārvedumu infrastruktūra

Pašlaik Latvijas kredītiestādes SEPA kredīta pārvedumus lielākoties izpilda, izmantojot EKS vai tiešo vai netiešo dalību EBA sistēmā STEP2.

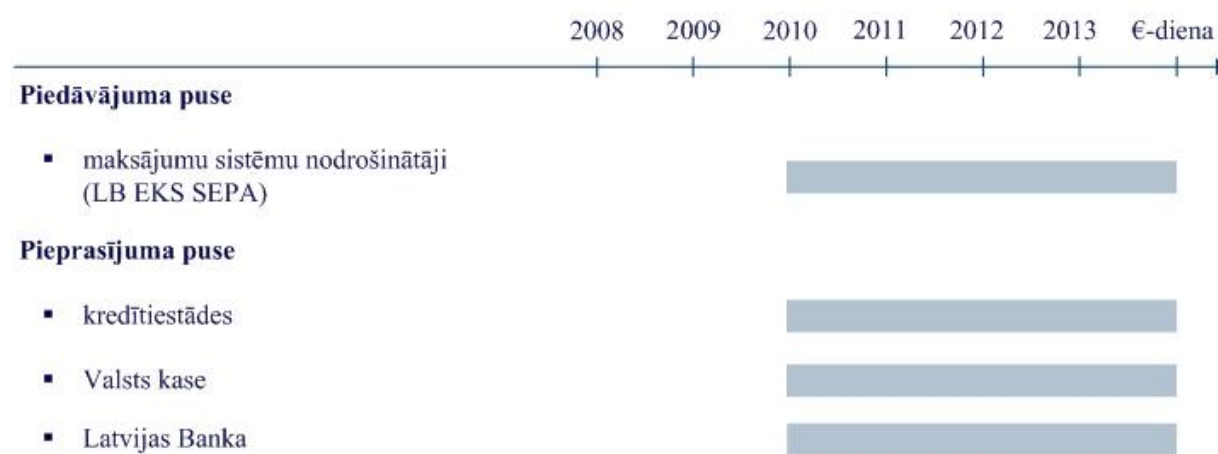
2008. gada janvārī Latvijas Banka uzsāka Latvijas kredītiestāžu klientu eiro maksājumu apstrādi EKS. Lai EKS varētu turpināt eiro norēķinu pakalpojumus, nepieciešams veikt EKS eiro norēķinu pakalpojumu pārveidi atbilstoši SEPA prasībām. Svarīgākais pārveides darbs saistīts ar UNIFI (ISO 20022) XML standarta ieviešanu, kā arī ar infrastruktūru savstarpējās savietojamības un sasniedzamības prasību ievērošanu.

Latvijas Banka iesniedza priekšlikumus LKA un Valsts kasei par EKS pārveidi par SEPA atbilstīgu infrastruktūru. LKA un Valsts kase atbalstīja šo koncepcijas projektu, un arī Latvijas Bankas valde 2009. gada 19. februārī atbalstīja koncepciju EKS pārveidei par SEPA atbilstīgu sistēmu, kas ietver apņemšanos līdz 2010. gada 12. novembrim ieviest SEPA prasībām atbilstošu EKS SEPA kredīta pārvedumu apstrādi. 2010. gada 9. novembrī Latvijas Banka ieviesa SEPA prasībām atbilstošu EKS. Ar €-dienu EKS latos veikto kredīta pārvedumu apstrādi aizstās SEPA kredīta pārvedumu apstrāde.

Lai nodrošinātu savietojamību ar citām SEPA infrastruktūrām un EKS dalībnieku sasniedzamību, EKS veic eiro pārrobežu kredīta pārvedumu ziņojumu apmaiņu ar EBA STEP2 sistēmu, izmantojot *Deutsche Bundesbank* sistēmu *SEPA Clearer*.

Valsts kase plāno pielāgot iekšējās maksājumu apstrādes informācijas sistēmas SEPA prasībām atbilstošajai EKS saskaņā ar EKS attīstības plāna termiņiem. Sākot ar 2010. gada 9. novembri, Valsts kase veic un saņem SEPA kredīta pārvedumus, izmantojot EKS.

10. attēls. SEPA kredīta pārvedumu infrastruktūras ieviešanas plāns Latvijā

SEPA kredīta pārvedumu infrastruktūras ieviešanas plānā (sk. 10. att.) piedāvājuma un pieprasījuma puse veic nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu EKS pārveidi par SEPA atbilstīgu infrastruktūru.

Iestāde SEPA kredīta pārvedumu infrastruktūras ieviešanas projektā:

- norīko SEPA projekta vadītāju;
- izstrādā iestādes individuālo darba plānu;
- apzina paredzamos guvumus un nepieciešamās investīcijas;
- apzina iespējamās šķēršļus SEPA projekta īstenošanā;
- veic SEPA kredīta pārvedumu infrastruktūras ieviešanas procesa pašnovērtējumu (sk. 1. pielikumā pievienotās anketas) un vērtējuma rezultātus publisko.

VAS "Latvijas Pasts" paredz uzsākt SEPA produktu ieviešanu 12 mēnešus pirms eiro ieviešanas un piedāvāt SEPA kredīta pārvedumus klientiem, sākot ar €-dienu.

3.2. SEPA tiešā debeta maksājumu infrastruktūra

AS "Itella Information" 2009. gada 1. maijā sākusi savas tiešā debeta maksājumu sistēmas pielāgošanu SEPA prasībām. AS "Itella Information" sākusi projektu, lai pārveidotu gan informācijas un komunikācijas tehnoloģijas sistēmas, gan juridiskos dokumentus (klientu līgumus, veidlapas u.tml.), gan citus procesus un procedūras.

Ņemot vērā ekonomiskos pamatojumus, AS "Itella Information" neveidos Latvijā SEPA tiešā debeta infrastruktūru. Līdz 2014. gada 1. janvārim Latvijas kredītiestādes, uzņēmumi un AS "Itella Information" vienosies par SEPA tiešajam debetam alternatīvo risinājumu, ar kuru līdz 2015. gada 1. janvārim tiks aizstāti nacionālie tiešā debeta maksājumi.

4. JURIDISKAIS IETVARS

SEPA projekta juridisko ietvaru veido ES normatīvie akti un EPC izdotie dokumenti. SEPA projekta veiksmīgai īstenošanai svarīga ES normatīvo aktu attiecīga ieviešana nacionālajos normatīvajos aktos un EPC prasību ieviešana maksājumu praksē.

4.1. Maksājumu pakalpojumu direktīva

Direktīvas 2007/64/EK mērķis ir nodrošināt, ka maksājumi ES valstīs – īpaši kredīta pārvedumi, tiešais debets un karšu maksājumi – kļūst tikpat vienkārši, efektīvi un droši kā iekšzemes maksājumi atsevišķās valstīs, un tas ir svarīgākais SEPA juridiskā ietvara elements. Plānots, ka 2009. gada 1. novembrī stāsies spēkā ES valstu normatīvie akti, kas ievieš Direktīvu 2007/64/EK un ietver trīs galvenās daļas:

- tiesības sniegt maksājumu pakalpojumus sabiedrībai;
- pārskatāmības un informēšanas prasības;
- maksājumu pakalpojumu lietotāju un sniedzēju tiesības un pienākumus.

Kas ir direktīva?

Direktīvas ir tiesiskie līdzekļi, lai saskaņotu un koordinētu dalībvalstu tiesību aktus. Direktīvas prasības dalībvalstīm kļūst saistošas, kad tās iestrādātas nacionālajos tiesību aktos. Direktīvas tām dalībvalstīm, kurām tās adresētas, uzliek saistības attiecībā uz sasniedzamo rezultātu, bet ļauj šo valstu iestādēm noteikt to īstenošanas formas un metodes.

Prasība ieviest direktīvu nacionālajos tiesību aktos atšķir direktīvu no regulas, kuru pieņem EK un kura ir tieši piemērojama ES valstīs, t.i., tā nav jāievieš ar nacionālo tiesību aktu starpniecību.

Tiesības sniegt maksājumu pakalpojumus sabiedrībai. Direktīva 2007/64/EK nosaka tiesisko regulējumu jaunu neliela apjoma maksājumu pakalpojumu sniedzēju darbības sākšanai un uzraudzībai. Tas uzlabos konkurenci, radīs vienlīdzīgus noteikumus un jauninājumus iekšzemes tirgos, veicinot tehnoloģiju attīstību un jaunu produktu izveides iespējas.

Pārskatāmības un informēšanas prasības. Direktīva 2007/64/EK nosaka vienotu informācijas kopumu, kas maksājumu pakalpojumu sniedzējiem jādara pieejams pakalpojuma lietotājiem neatkarīgi no tā, vai tiek piedāvāti SEPA produkti vai citi nacionālie maksājumu produkti. Tas uzlabos pakalpojumu caurredzamību un dos pakalpojumu lietotājiem iespēju izvēlēties efektīvākos maksājumu produktus.

Maksājumu pakalpojumu lietotāju un sniedzēju tiesības un pienākumi. Direktīva 2007/64/EK nosaka maksājumu pakalpojumu lietotāju un sniedzēju tiesības un pienākumus:

- piemērojamās maksas principus;
- maksājumu darījumu autorizācijas principus, t.sk. autorizētu un neautorizētu maksājumu atmaksas nosacījumus un pakalpojuma lietotāja pienākumu glabāt maksāšanas līdzekli drošībā;
- maksājumu darījumu veikšanas principus, t.sk. izpildes laiku, saņemšanas, izpildes un valūtēšanas nosacījumus;
- datu aizsardzības nosacījumus un strīdu izšķiršanas procedūras.

Latvijā atbildīgā institūcija par Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likuma (25.02.2010. Maksājumu pakalpojumu likums) izstrādi ir Latvijas Republikas Finanšu ministrija. Minētais likums stājas spēkā 2010. gada 31. martā.

Maksājumu pakalpojuma un elektroniskās naudas likuma Pārejas noteikumi nodrošina tiešā debeta mandātu turpināmību. Pārejas noteikumu izstrādē piedalījās LKA, AS "Itella Information" un Latvijas Banka. Pēc normatīvā akta projekta izstrādes veiktas konsultācijas ar nozares pārstāvjiem, iesaistītajām pusēm un nevalstiskajām organizācijām.

Pārstāvot patērētāju intereses, Patērētāju tiesību aizsardzības centrs norāda, ka Direktīvā 2007/64/EK paredzētā shēma sūdzību ārpustiesas izskatīšanai varētu veicināt arī SEPA godīgu ieviešanu attiecībā pret patērētājiem.

4.2. Regula par pārrobežu maksājumiem Kopienā

Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 16. septembra Regula (EK) Nr. 924/2009 par pārrobežu maksājumiem Kopienā, ar kuru atceļ Regulu (EK) Nr. 2560/2001 (tālāk tekstā – Regula (EK) Nr. 924/2009), veicina vienoto Eiropas maksājumu tirgu, nosakot vienādas komisijas maksas piemērošanu eiro veiktajiem iekšzemes un pārrobežu maksājumiem un prasību lietot vienoto konta identifikatoru atbilstoši IBAN un BIC standartam. Regula (EK) Nr. 924/2009 paplašina regulējamo maksājumu veidu apjomu, ietverot ne tikai kredīta pārvedumus un karšu maksājumus, bet arī tiešā debeta maksājumus.

Kas ir regula?

Regula ir vispārpiemērojams tiesību akts, kas uzliek saistības kopumā. Regula ir tieši piemērojama visās dalībvalstīs.

Ar brīdi, kad regula stājas spēkā, tā iegūst saistošu spēku visā ES teritorijā, un tai nav nepieciešami īpaši nacionālo tiesību akti, kas to ieviestu.

Saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 924/2009, sākot ar 2010. gada 1. novembri, tiešā debeta shēmas ietvaros maksātāja maksājumu pakalpojumu sniedzējam, kas ir sasniedzams tiešā debeta iekšzemes darījumiem eiro attiecīgā maksātāja maksājumu kontā, jābūt sasniedzamiem arī tādiem tiešā debeta maksājumiem eiro, kurus ierosina maksājumu saņēmējs, izmantojot maksājumu pakalpojumu sniedzēju, kas atrodas jebkurā EEZ (Eiropas Savienības valstis, kā arī Islande, Lihtenšteina un Norvēģija) valstī. Regula (EK) Nr. 924/2009 nosaka, ka tajās EEZ valstīs, kuru nacionālā valūta nav eiro, maksātāju kontu sasniedzamība tiešā debeta maksājumiem eiro jānodrošina līdz 2014. gada 1. novembrim.

4.3. Regula, ar ko nosaka tehniskās un darbības prasības kredīta pārvedumiem un tiešā debeta maksājumiem eiro

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 260/2012 (2012. gada 14. marts), ar ko nosaka tehniskās un darbības prasības kredīta pārvedumiem un tiešā debeta maksājumiem eiro un groza Regulu (EK) Nr. 924/2009, papildina esošo juridisko ietvaru maksājumu pakalpojumiem Eiropas Savienībā.

Regula aptver visus kredīta pārvedumu un tiešā debeta maksājumu darījumus eiro EEZ valstīs, nosakot prasības maksājumu veikšanā lietot konta identifikatoru atbilstoši IBAN un BIC standartam un XML ziņojumu standartu. Regula paredz nodrošināt maksājumu pakalpojumu sniedzēju sasniedzamību un maksājumu sistēmu tehnisko savietojamību.

Regula nosaka, ka maksājuma saņēmēja maksājumu pakalpojumu sniedzējam, kas ir sasniedzams iekšzemes kredīta pārvedumam eiro, jābūt sasniedzamiem kredīta pārvedumiem, kurus maksātājs ierosina ar tāda maksājumu pakalpojumu sniedzēja starpniecību, kurš atrodas jebkurā dalībvalstī. Maksātāja maksājumu pakalpojumu sniedzējam, kas ir sasniedzams iekšzemes tiešā debeta maksājumam eiro, jābūt sasniedzamiem tiešā debeta maksājumiem eiro, kurus maksājuma saņēmējs ierosina ar tāda maksājumu pakalpojumu sniedzēja starpniecību, kurš atrodas jebkurā dalībvalstī. Saskaņā ar Regulu kredīta pārvedumi un tiešā debeta maksājumi jāveic atbilstoši Regulas prasībām ne vēlāk kā ar 2014. gada 1. februāri.

Regula nosaka, ka tajās EEZ valstīs, kuru nacionālā valūta nav eiro, atbilstošās prasības kredīta pārvedumiem un tiešā debeta maksājumiem eiro jānodrošina līdz 2016. gada 31. oktobrim. Tomēr, ja kāda no šīm dalībvalstīm ievieš eiro pirms 2015. gada 31. oktobra, minētā atbilstība jānodrošina viena gada laikā no dienas, kad attiecīgā dalībvalsts pievienojusies eiro zonai. Nacionālais SEPA ieviešanas plāns pilnīgi atbilst Regulā noteiktajiem prasību izpildes termiņiem, bet dažas aktivitātes paredz prasību izpildi ātrāk par Regulā noteiktajiem termiņiem.

4.4. EPC dokumenti

EPC izdevusi komerciālo nosacījumu rokasgrāmatas diviem SEPA pamatproduktiem – SEPA kredīta pārvedumiem un SEPA tiešā debeta maksājumiem, un komerciālo nosacījumu ietvaru SEPA karšu maksājumiem un SEPA infrastruktūrām. SEPA kredīta pārvedumiem un SEPA tiešā debeta maksājumiem pieejamas arī vairākas tehnisko nosacījumu ieviešanas vadlīnijas, kā arī SEPA karšu maksājumiem izstrādāts SEPA standartizācijas prasību izdevums.

Kas ir rokasgrāmata?

Rokasgrāmata definē SEPA shēmu (SEPA kredīta pārvedumu un SEPA tiešā debeta maksājumu) nosacījumus un pienākumus. Rokasgrāmata ietver prasības SEPA shēmu dalībniekiem un pārējām iesaistītajām pusēm, piemēram, infrastruktūru un tehnoloģiju nodrošinātājiem, par SEPA shēmu funkcionalitāti un operacionālajām procedūrām.

Kas ir ietvars?

Ietvars nosaka vispārīgos principus un nosacījumus iesaistītajām pusēm.

Kas ir ieviešanas vadlīnijas?

Ieviešanas vadlīnijas ietver nosacījumus UNIFI (ISO 20022) XML standarta ieviešanai SEPA shēmās.

Kas ir standartizācijas prasību izdevums karšu jomā?

SEPA karšu ietvara standartizācijas prasību izdevums (*SEPA Cards Standardisation Volume – Book of Requirements*) ietver SEPA karšu standartus karšu maksājumiem un skaidrās naudas izmaksām no bankomātiem, kurus nodrošina karšu izdevēji, karšu pieņēmēji, karšu shēmas, karšu maksājumu apstrādes centri, tehnoloģiju nodrošinātāji, tirgotāji utt.

Gatavojot minēto dokumentu grozījumus, EPC regulāri organizē publiskās konsultācijas, kurās aicina piedalīties visas SEPA projektā iesaistītās puses.

EPC nodibinājusi SEPA kredīta pārvedumu un SEPA tiešā debeta maksājumu *Shēmu vadības komiteju* (SMC), kuras kompetencē ir veikt dalībnieku reģistrāciju, kā arī viņu kompetencē ir trīs strīdu izšķiršanas paneļi kā ārpustiesu iespējas SEPA kredīta pārvedumu un SEPA tiešā debeta shēmu dalībniekiem. 2008. gadā tika nodibināti trīs paneļi: sūdzību, samierināšanas un apelācijas paneļi. EPC apstiprinājusi SMC darbības nosacījumus *SEPA Scheme Management Internal Rules*.

5. STANDARTIZĀCIJA

Vienoti komerciālie un tehniskie nosacījumi SEPA produktu izpildei ir nepieciešams nosacījums integrēta maksājumu tirgus attīstībai. Visu maksājumu informācijas apmaiņas posmu apstrāde saskaņā ar vienādiem nosacījumiem nodrošinātu ne tikai ērtu maksājumu tehnisko izpildi, bet arī maksājumu izmaksu samazināšanos.

EPC izstrādājusi klientu maksājumu standartus "banka–banka" posmā un vienojusies par tiem. EK un ECB aicina izstrādātos standartus piemērot plašāk, t.i., "klients–banka" un "banka–klients" posmam.

Standarti ir noteikumi, kas regulē sistēmas tehnoloģiju un darbību. Tehniskie standarti nepieciešami, lai nodrošinātu informācijas sistēmu savietojamību un veicinātu maksājumu procesa automatizāciju.

Standartu jomā EPC definējusi divas galvenās grupas un izstrādājusi atbilstošus dokumentus:

- 1) vienotas komerciālās prasības maksājuma ziņojumiem, kas ietvertas SEPA kredīta pārvedumu shēmas un SEPA tiešā debeta shēmu rokasgrāmatās, kā arī SEPA karšu ietvarā un SEPA infrastruktūru ietvarā. Katram maksājuma ziņojumam jāietver visa nepieciešamā informācija, kas kredītiestādēm vajadzīga maksājuma izpildei, t.sk. maksājuma summa, kredītiestādes konta detaļas, maksātāja un saņēmēja vārdi;
- 2) maksājumu ziņojumu formātus, kas noteikti SEPA ieviešanas vadlīnijās. Maksājuma ziņojumu formāti izstrādāti balstoties uz ISO izstrādātajiem universālajiem finanšu nozares ziņojumu standartiem UNIFI (ISO 20022) XML.

Latvijas kredītiestādēm un pārējām SEPA projektā iesaistītajām pusēm jānodrošina pāreja uz jaunajiem UNIFI (ISO 20022) XML standartiem.

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 260/2012 nosaka, ka maksājumu ziņojumi atbilstoši UNIFI (ISO 20022) XML standartiem jāievieš:

- 1) kredītiestādēm "banka–banka" posmā;
- 2) "klients–banka" un "banka–klients" posmā kredītiestādēm un tiem uzņēmumiem, kuri izmanto uzņēmumu grāmatvedības sistēmas, kas salāgotas ar kredītiestāžu piedāvātajām datu apmaiņas sistēmām un veic maksājumus, kuri apvienoti failos kopīgai nosūtīšanai.

Izpildot SEPA tehnisko standartu prasības, daļa Latvijas kredītiestāžu veic konvertāciju no iepriekšējā SWIFT MT103 klientu maksājumu standarta uz SEPA prasībām atbilstošo UNIFI (ISO 20022) XML ziņojumu standartu. 2010. gadā lielākā daļa Latvijas kredītiestāžu pabeidza pāreju uz UNIFI (ISO 20022) XML standartu "banka–banka" posmā.

Kopš 2002. gada vairākas Latvijas kredītiestādes XML standartu izmanto "uzņēmums–banka" un "banka–uzņēmums" posmam. LKA *FiDAViSta* komiteja izstrādājusi standarta aprakstu un darbības principus.

UNIFI (ISO 20022) XML standartu izmantošana "klients–banka" un "banka–klients" posmā atkarīga no uzņēmumu sistēmu izstrādātājiem. Taču, tiklīdz tiks pabeigta "klients–banka" un

"banka–klients" posma standartu prasību apzināšana, Latvijas kredītiestādes paredz iespēju vienoties ar sistēmu izstrādātājiem par standartu saskaņošanu ar uzņēmumu sistēmām.

2009. gada rudenī LKA atjaunoja *FiDAViSta* komitejas darbību ar mērķi sagatavot *FiDAViSta* standarta jaunas versijas piedāvājumu. 2010. gada 29. jūnijā LDDK pieņēma zināšanai, ka, sākot ar 2010. gada novembri, latu un eiro maksājumos Latvijas uzņēmumiem būs iespēja izmantot strukturētā rēķina lauku, t.sk. atbilstoši ISO 11649 standartam. 2010. gada 27. septembrī LKA apstiprināja *FiDAViSta* 1.2. versiju, kas paredz iespēju maksājumā ietvert maksājuma identifikatorus gan no uzņēmumu, gan no klientu puses – uzņēmumi var piešķirt strukturētu vai nestrukturētu maksājuma identifikatoru un arī klienti varēs piešķirt maksājuma identifikatoru. Maksājuma identifikatori gan no saņēmēja (uzņēmums), gan no maksātāja (klients) puses dod iespēju efektīvāk apstrādāt maksājumus uzņēmumā, kā arī t.s. izņēmuma transakcijas, kas galvenokārt saistītas ar maksājuma tehniskajām kļūdām. Pēc SEPA migrācijas beigu datuma regulas apstiprināšanas 2012. gada martā LKA atjaunoja diskusiju par SEPA atbilstīgas *FiDAViSta* versijas izstrādi.

2011. un 2012. gadā kredītiestādēs turpinājās UNIFI (ISO 20022) XML standarta piemērošana nacionālajam standartam "klients–banka" posmā, ko plāno apstiprināt līdz 2013. gada beigām. Izstrādes procesā notiek regulāras konsultācijas ar LDDK un Valsts kasi.

2013. gada janvārī kredītiestādes un uzņēmumi sanāksmē par Regulas (ES) Nr. 260/2012 īpašā nosacījuma izmantošanu vienojās, ka ir nepieciešams izmantot Regulā (ES) Nr. 260/2012 minēto īpašo nosacījumu, kas paredz atbrīvojumu līdz 2016. gada 1. februārim no prasības maksājumu pakalpojumu sniedzējiem nodrošināt, ka maksājumu pakalpojumu lietotāji, kas ierosina vai saņem atsevišķus kredīta pārvedumus un tiešā debeta maksājumus, kas apvienoti failos kopīgai nosūtīšanai, izmanto ISO 20022 XML ziņojumu formātus.

Valsts kase, pilnveidojot un attīstot klientu apkalpošanas kvalitāti, piedāvā klientiem finanšu informācijas (maksājumu dati un konta izraksta dati) apmaiņu elektroniskā veidā, izmantojot *FiDAViSta* maksājuma ziņojuma formātu, kas ļauj efektīvāk īstenot valsts pārvaldes funkcijas valsts finanšu vadības jomā, nodrošinot maksājumu datu informācijas apmaiņu starp Valsts kasi un tās klientu. Sākot ar 2011. gadu, Valsts kase saviem klientiem piedāvā iespēju izmantot *FiDAViSta* 1.2. versiju "klients–Valsts kase" posmā. Valsts kase pozitīvi vērtē kredītiestāžu uzsāktu UNIFI (ISO 20022) XML standarta piemērošanu nacionālajam standartam "klients–banka" posmā un uzskata, ka ir svarīgi pēc iespējas ātrāk vienoties par UNIFI (ISO 20022) XML standarta piemērošanu Latvijā "klients–banka" un "banka–klients" posmā, jo standarta neesamība apgrūtina visas maksājumu informācijas nodošanu "banka–klients" posmā un rada papildu izmaksas, vienlaikus uzturot vairākus standartus. Pēc UNIFI (ISO 20022) XML standarta piemērošanas nacionālajam standartam Valsts kase plāno pāriet uz viena standarta izmantošanu "klients–Valsts kase" un "Valsts kase–klients" posmā.

LDDK norāda, ka ir ļoti svarīgi, lai pēc *FiDAViSta* 1.2. versijas ieviešanas, kas būtu t.s. miniSEPA "uzņēmums–banka" posmā, turpinātos iesāktais sadarbības darbs UNIFI (ISO 20022) XML standarta piemērošanā Latvijā. Latvijas kredītiestādēm un uzņēmumiem vienojoties par UNIFI (ISO 20022) XML standarta apjomu, varēs uzsākt pāreju uz SEPA kredīta pārvedumu lietošanu.

Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācija atbalsta un pozitīvi vērtē *FiDAViSta* ieviešanu Latvijā, jo tas ļāva būtiski atvieglot sistēmu savstarpējās savietojamības

nodrošināšanu un samazināja laika u.c. resursus. Atjaunojot *FiDAViSta* standartu, būtu nepieciešama pasākumu koordinācija starp kredītiestādēm, uzņēmumiem un informācijas un komunikācijas tehnoloģijas uzņēmumiem, vienlaikus vienojoties par pārmaiņu procesa laika grafiku. Saskaņota visu SEPA projektā iesaistīto pušu rīcība atvieglotu migrāciju uz UNIFI (ISO20022) XML standartiem.

EK e-rēķinu ieviešanas ekspertu darba grupa gatavo maksājumu standartu konsolidāciju, kas ļautu savietot e-rēķinu ar citiem e-SEPA produktiem. Ilgtermiņā notiek virzīšanās uz vienu dominējošo sintakses līmeņa standartu. Ekspertu darba grupa aicina izmantot UN/CEFACT un ISO kā divu globālās standartizācijas organizāciju priekšlikumus. Ekspertu grupa uzskata, ka e-rēķinu standarta jautājumu atrisināšana sniegs būtiskas iespējas tos izmantot arī citu, t.sk. e-SEPA, e-valdības pakalpojumu piegādē.

6. KOMUNIKĀCIJA

SEPA projekta veiksmīgai īstenošanai svarīgi nodrošināt efektīvu komunikāciju. SEPA projekta komunikācija ir aktuāla gan Eiropas kopējā, gan nacionālā līmenī, apzinot katras projektā iesaistītās puses komunikācijas metožu prioritātes.

Komunikācijas mērķis ir veicināt sabiedrības informētību par SEPA maksāšanas līdzekļu guvumiem.

EK sadarbībā ar EPC un ECB nodibināja SEPA koordināciju komiteju forumu, kurā notiek aktuālo migrācijas jautājumu apspriešana, t.sk. par nacionālo darba grupu organizāciju, valstu progresu un esošo šķēršļu identificēšanu.

EK un ECB aicina veidot nacionālos komunikācijas plānus, norādot galvenās SEPA produktu veicināšanai veicamās aktivitātes.

Kopš 2008. gada janvāra Latvijas kredītiestādes piedāvā pirmos SEPA produktus – SEPA prasībām atbilstošas maksājumu kartes un SEPA kredīta pārvedumus, kā arī kopš 2009. gada 2. novembra sāka piedāvāt SEPA tiešā debeta maksājumus, nodrošinot klientu sasniedzamību SEPA tiešā debeta maksājumu pamata shēmā. Latvijas maksājumu infrastruktūras izstrādā pārveides projektus SEPA atbilstībai. Lai SEPA maksājumu tirgus pieprasījuma puse sāktu izmantot SEPA produktus, SEPA komunikācijas plāns ietver katras projektā iesaistītās puses komunikācijas sniegšanas iespējas un SEPA projekta guvumus Latvijā.

Tā kā Latvija ir ārpus eiro zonas esoša valsts, sākotnēji SEPA projektā iesaistītās puses izmantos pasīvās komunikācijas metodes – publikācijas presē, informācijas iekļaušanu SEPA interneta vietnēs u.c. Tuvojoties eiro ieviešanas brīdim Latvijā, vairāk tiks izmantotas aktīvās komunikācijas iespējas.

6.1. Nacionālās SEPALatvija.lv interneta vietnes attīstība

Nacionālo SEPA interneta vietņu izveide kļuva aktuāla visām eiro zonas valstīm jau 2007. gadā. 2007. gada beigās, SEPA projektā aktīvi iesaistot arī ārpus eiro zonas esošās valstis, nacionālās SEPA interneta vietnes izstrāde aktualizējās arī Latvijā.

Nacionālās SEPA interneta vietnes mērķis ir sniegt neitrālu, publiski pieejamu, visaptverošu informāciju par SEPA projekta gaitu, mērķiem, iesaistīto pušu guvumiem u.c. informāciju, kas aktuāla SEPA produktu ieviešanai un attīstībai. Ņemot vērā SEPA projekta nozīmību Eiropas iekšējā tirgus efektivitātes nodrošināšanā, nacionālās SEPA interneta vietnes galvenie uzdevumi ir informēt sabiedrību par:

- 1) vispārīgo SEPA projekta nozīmi un norisi Eiropā un Latvijā, t.sk. organizatoriskajiem pasākumiem;
- 2) iesaistīto pušu viedokļiem par SEPA projektu Latvijā, t.sk. publisko apņemšanos piedāvāt un lietot SEPA produktus;
- 3) visu iesaistīto pušu guvumiem;
- 4) SEPA produktiem, SEPA infrastruktūru, standartiem u.c. SEPA sastāvdaļām;

- 5) SEPA projekta juridisko ietvaru;
- 6) SEPA projekta ieviešanas progresu, izmantojot SEPA indikatorus;
- 7) SEPA projekta ieviešanas procesa pašnovērtējumu rezultātiem;
- 8) dažādām publikācijām un paziņojumiem SEPA projekta sakarā.

Nacionālajā SEPA Latvija interneta vietnē informācija sadalīta fokusēti katrai galvenajai tirgus grupai, t.i., patērētājiem, uzņēmumiem, valsts pārvaldes iestādēm, kredītiestādēm, sistēmu nodrošinātājiem un tehnoloģiju nodrošinātājiem. Nacionālās SEPA Latvija interneta vietnes tehniskās iespējas nodrošina ātru piekļuvi Nacionālās SEPA darba grupas, SEPA karšu ietvara apakšgrupas un SEPA komunikācijas, t.sk. ar SEPA logo saistītajiem, materiāliem.

Lai nodrošinātu Nacionālās SEPA Latvija interneta vietnes izveidi, 2008. gada 30. jūnijā NMSDG ar Latvijas Bankas palīdzību veica domēnu sepalatvija.lv un sepalatvia.lv reģistrāciju. Izstrādājot Nacionālo SEPA Latvija interneta vietni, tika izmantota gan citu SEPA valstu interneta vietni, gan arī ECB SEPA interneta vietnes un EK SEPA interneta vietnes izveides un darbības pieredze. Visas SEPA projektā iesaistītās puses koordinē informācijas iekļaušanu Nacionālajā SEPA Latvija interneta vietnē. Nacionālā SEPA Latvija interneta vietne sāka darbību 2009. gada 2. jūlijā.

6.2. Aktīvā komunikācija

Eiropas Parlaments, Eiropas Ekonomikas un finanšu padome, EK, ECB un EPC regulāri aicina veikt aktīvās komunikācijas pasākumus nacionālajā līmenī. Lai veicinātu SEPA atpazīstamību, maksājumu pakalpojumu piedāvātājiem, piedāvājot SEPA produktus, jāveic aktīvi komunikācijas pasākumi. SEPA projektā iesaistītajām valsts pārvaldes institūcijām un pārējiem SEPA produktu lietotājiem jānodrošina atbilstoša informācija savām mērķauditorijām.

Par SEPA komunikācijas saturu EPC publicējusi vairākas brošūras, kas koncentrētā veidā sniedz informāciju par SEPA priekšrocībām katrai SEPA projektā iesaistītajai pusei, un šīs brošūras var izmantot komunikācijā ar mērķauditorijām visās ES valstīs, saglabājot atsauci uz EPC.

SEPA projekta aktīvās komunikācijas plāns Latvijā tiek saistīts ar Latvijas Republikas Eiro projekta komunikācijas stratēģiju²³. Atbilstoši plānotajam komunikācijas pasākumi Latvijas Republikas Eiro projektā tiks uzsākti 24 mēnešus pirms €-dienas un pabeigti 12 mēnešus pēc tās. Tomēr SEPA projekts Latvijā virzās atbilstoši kopējām tendencēm Eiropā, un liela daļa SEPA projekta ieviešanas darbu tiek pabeigta pirms €-dienas, t.i., agrāk par Latvijas Republikas Eiro projekta komunikācijas perioda sākumu. Tādējādi zināma sabiedrības informēšana par padarīto SEPA projektā tiek plānota arī pirms Eiro projekta komunikācijas pasākumiem.

Latvijas Republikas Eiro projekta komunikācijas stratēģija ietver komunikācijas pamattēzes gan par skaidrās naudas maksājumiem eiro, gan par bezskaidrās naudas maksājumiem eiro, t.sk. par SEPA maksājumiem:

²³ Eiro ieviešanas komunikācijas stratēģija Latvijā. Latvijas Republikas Finanšu ministrija. 2009. gada novembris [skatīts 2010. gada 15. janvārī]. Pieejams: <http://www.eiro.lv/faili/struktura/8A8611225351001259154473.pdf>.

21. Vienotā valūta un vienotie maksāšanas līdzekļi – SEPA maksājumi

SEPA (*Single Euro Payments Area* – Vienotā eiro maksājumu telpa) ir vienotā Eiropas valūta ar vienotu maksāšanas līdzekļu kopu. Ieviešot eiro, sabiedrība varēs saņemt visus tos ieguvumus, kurus piedāvā vienotie bezskaidrās naudas maksājumi – SEPA kredīta pārvedums, SEPA tiešā debeta maksājums un SEPA karšu maksājums. Ar minēto triju SEPA maksājumu palīdzību jebkurš klients jebkur Eiropā varēs veikt bezskaidrās naudas maksājumus tikpat ātri, ērti un droši, kā pašlaik var veikt iekšzemes maksājumus.

Pietiks ar vienu karti un vienu kontu, lai varētu veikt maksājumus jebkur Eiropā saskaņā ar vienādiem tehniskajiem un juridiskajiem nosacījumiem.

SEPA aktīvā komunikācija ietver katras iesaistītās puses:

- komunikācijas saturu;
- komunikācijas veidu;
- atbildīgos par komunikāciju;
- laika periodu, kad tiek plānots veikt komunikāciju.

SEPA projektā visas iesaistītās puses, kas piedāvā maksājumu tirgū SEPA produktus, tiek aicinātas veikt pašnovērtējumu²⁴. Savukārt Latvijas patērētājam ir iespēja atbildēt uz jautājumiem par SEPA produktu izmantošanu.

Latvijas kredītiestādes uzskata, ka aktīva komunikācija nepieciešama, tuvojoties eiro ieviešanai un saskaņojot to ar Latvijas Republikas Eiro projekta komunikācijas pasākumu plānu. Tomēr saistībā ar to, ka SEPA produkti jau pieejami Latvijas maksājumu tirgū, pirms eiro ieviešanas perioda ir aktuāli šādi darbi, kurus kredītiestādes sāka veikt 2010. gadā un pabeidza 2011. gada laikā:

- kredītiestādes darbinieku izglītošana par SEPA produktiem, attiecīgi ar SEPA informāciju papildinot klientu apkalpošanas speciālistu mācību materiālus;
- kredītiestāžu interneta vietņu sakārtošana: internetbankā, cenrādī un maksājumu veidus aprakstošajās vietnēs interaktīvi atspoguļojot SEPA maksājumus, t.sk. izmantojot vienoto SEPA logo.

Periodā līdz €-dienai Latvijas kredītiestādes plāno veikt dažādas informatīvas kampaņas atbilstoši savai komercdarbībai, piemēram, piedāvājot konsultācijas ar kredītiestāžu ekspertiem un nodrošinot informatīvos materiālus filiālēs.

SEPA karšu maksājumu jomā SEPA karšu ietvara apakšgrupa 2010. un 2011. gadā rīkoja seminārus tirgotājiem par SEPA standartu ieviešanu. SEPA karšu ietvara apakšgrupa ievietoja visu nepieciešamo informāciju Nacionālajā SEPA Latvija interneta vietnē un organizēja seminārus iesaistītajām tirgotāju asociācijām: Latvijas Viesnīcu un restorānu asociācijai, Latvijas Tirgotāju asociācijai, Latvijas Degvielas tirgotāju asociācijai un Aptieku attīstības biedrībai, IT nodrošinātājiem un valsts pārvaldes iestādēm. Latvijas Tirgotāju asociācija uzskata, ka Latvijas reģionos vajadzīgi papildu semināri. 2013. gada 24. septembrī SEPA karšu ietvara apakšgrupa organizēja semināru iesaistītajām tirgotāju asociācijām: Latvijas Viesnīcu un restorānu asociācijai, Latvijas Tirgotāju asociācijai, Latvijas Pārtikas tirgotāju asociācijai, Latvijas Degvielas tirgotāju asociācijai un Aptieku savienībai. Semināra

²⁴ Iesaistīto pušu pašnovērtējuma anketas Nacionālajā SEPA Latvija interneta vietnē. [skatīts: 2010. gada 9. aprīlī] Pieejams: <http://www.sepalatvija.lv/pasnovertejuma-anketas>.

prezentācijās tika iekļauta informācija par SEPA standartu ieviešanu un eiro ieviešanas aktualitātēm.

Valsts kase, veicot iekšējās maksājumu apstrādes informācijas sistēmas pielāgošanu SEPA prasībām, 2010. gada 4. ceturksnī uzsāka visu klientu informēšanu par sistēmas pārmaiņām, izmantojot gan tiešo klientu apkalpošanas metodi, t.sk. klientu konsultācijas pa tālruni vai e-pastu, gan nodrošinot precīzu un tehnisku aprakstu interneta vietnēs. Latvijas Republikas Valsts ieņēmumu dienests, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra un pašvaldības tiks informētas par SEPA nosacījumiem vispārējā kārtībā, tāpat kā pārējie Valsts kases iekšējās maksājumu apstrādes informācijas sistēmas lietotāji.

Latvijas Republikas Finanšu ministrija 2010. gada vidū informēja sabiedrību par Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likumu (25.02.2010. Maksājumu pakalpojumu likums). Tuvojoties eiro ieviešanas aktīvās komunikācijas periodam, būtu lietderīgi rīkot semināru centrālās valsts pārvaldes sektoram.

Latvijas Republikas Finanšu ministrija un Valsts kase 2011. gada 20. maijā rīkoja semināru valsts pārvaldes iestādēm, kurā piedalījās Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra un Latvijas Banka. Seminārā tika diskutēts par valsts sektora lomu SEPA projektā un veicamajiem darbiem.

Latvijas Banka, ieviešot EKS kā SEPA prasībām atbilstīgu sistēmu un kļūstot par SEPA produktu lietotāju un piedāvātāju, informēja par to plašsaziņas līdzekļus un tiešos sistēmas lietotājus, norādot galvenās pārmaiņas un sabiedrības ieguvumus, ieviešot SEPA kredīta pārvedumu sistēmu Latvijā.

VAS "Latvijas Pasts" SEPA komunikāciju saista ar Latvijas Republikas Eiro projekta komunikācijas pasākumiem laika plānojuma ziņā un, atbilstoši pasta pakalpojumiem plāno piemērot vienādas komunikācijas metodes, t.i., paziņojumus preseī, informāciju VAS "Latvijas Pasts" interneta mājas lapā www.pasts.lv un sociālo tīklu kontos, kā arī pasta klientu apkalpošanas darbinieku izglītošanu par SEPA produktiem.

SIA "First Data Latvia" jau 2008. gada vasarā saviem klientiem – Latvijas kredītiestādēm – organizēja seminārus par SEPA ietekmi uz tirgus dalībniekiem un sniedza savu redzējumu par SEPA infrastruktūras izveidi Latvijā. SIA "First Data Latvia" turpinās cieši sadarboties ar saviem sistēmas dalībniekiem, veidojot SEPA atbilstīgu infrastruktūru, kā arī informēs sabiedrību par tās nodrošināšanai veiktajām un veicamajām pārmaiņām.

Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācija atbalsta komunikāciju un apņemas informēt par SEPA guvumiem savus biedrus un aicina tos uz aktīvu iesaistīšanos gan SEPA produktu izmantošanā, gan arī tādu risinājumu radīšanā, kuri spētu apstrādāt šādus SEPA produktus klientu vajadzībām. Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācijas interneta vietnē tika publicēta galvenā informācija par SEPA attiecībā uz tehnoloģiju nodrošinātājiem ar tālākām norādēm uz EPC plašāko informāciju attiecīgajā jomā.

LDDK vienojusies par SEPA komunikācijas pasākumiem:

– 2010. gada 28. aprīlī bija tikšanās ar lielāko Latvijas uzņēmumu finanšu direktoriem, lai skaidrotu SEPA ietekmi uz uzņēmumu turpmāko darbību. Tikšanās bija kā iekšējās komunikācijas pasākums, kurā nebija plānots iesaistīt plašsaziņas līdzekļus;

Plānoti arī pastāvīgi informatīvie pasākumi:

- LDDK biedru interneta vietnē www.lobijs.lv tiek veidota SEPA sadaļa, kurā pieejama visa informācija par projektu. Izpildes laiks – pastāvīgi līdz 2014. gadam;
- LDDK interneta vietnē www.ddd.lv publicē preses paziņojumus par SEPA projekta darbību. Izpildes laiks – pastāvīgi līdz 2014. gadam.

Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija, Eiro ieviešanas Latvijā projekta aktīvās komunikācijas periodā plāno nosūtīt informāciju par SEPA produktiem profesionālajām asociācijām publicēšanai to interneta vietnēs.

Pārstāvēt patērētāju intereses, Patērētāju tiesību aizsardzības centrs pauž viedokli, ka svarīgi, lai patērētāji zinātu nosacījumus, kādi darbojas konkrētajos jautājumos, un tādējādi varētu izmantot tieši tos produktus un pakalpojumus, kuri viņiem nepieciešami visvairāk, un lai nosacījumi tiktu piemēroti godīgi. Komunikācijas saturam, kuru sniedz patērētājam, jābūt caurredzamam un vienkāršam. Jāakcentē patērētāja tiešie ieguvumi, izmantojot SEPA, izklāstot racionālus un pragmatiskus argumentus, piemēram, lētāki eiro maksājumi, ātrāks izpildes laiks, lielākas garantijas krāpniecības un kļūdu gadījumā. Komunikācijā jāietver iespējamie riski, kas saistīti ar pārrakstiem, kuri varētu rasties, patērētājiem nepareizi izprotot SEPA (piemēram, maksājumi eiro bez komisijas maksas, ātrs izpildes laiks eiro maksājumiem uz trešām valstīm). Lai to nodrošinātu, nepieciešams gan valsts līmenī organizēt informējošus pasākumus, gan arī nodrošināt, lai patērētāji var brīvi saņemt informāciju no saviem pakalpojumu sniedzējiem. Ņemot vērā tēmas specifiku, nebūtu jāaptver visas patērētāju grupas, bet gan tikai tās, kuras izmanto šo pakalpojumu, un tajā brīdī, kad to izmanto. Tas nozīmētu, ka komunikācijā jāizmanto kanāli, kas ir patērētājam pieejami tajā brīdī, kad SEPA tematika ir aktuāla (veicot maksājumus), t.i., internetbanku vietnēs un kredītiestāžu interneta vietnēs.

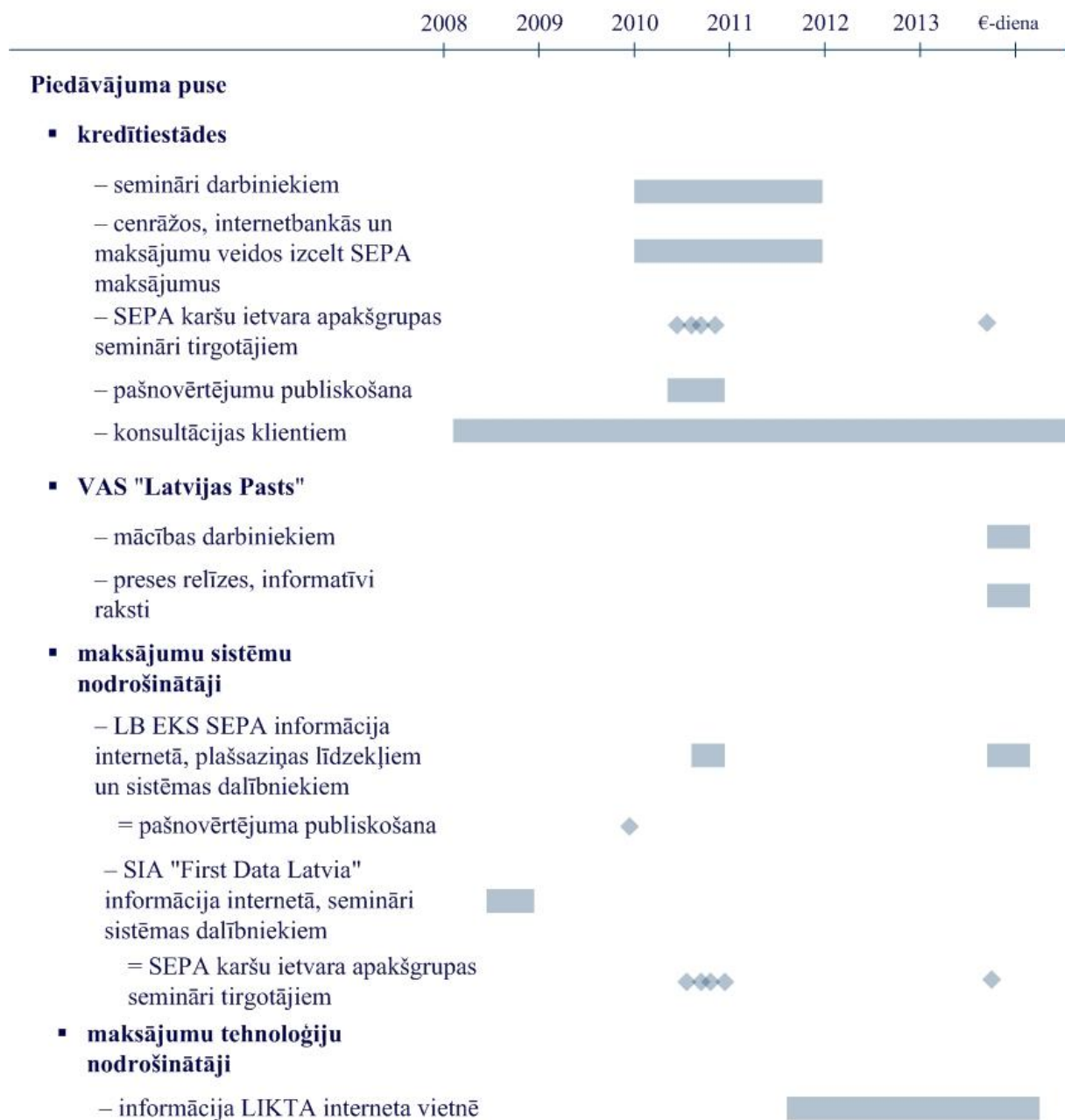
Latvijas Bankas iedzīvotāju socioloģiskajā aptaujā "Naudas un banku sistēma Latvijā" iedzīvotāju izglītošanai tiek iekļauts jautājums, ko viņi zina par SEPA un vai vispār zina, kas tā ir un ko tā viņiem dod.

SEPA projekta komunikācijas plānā (sk. 11. att.) piedāvājuma un pieprasījuma puse veic nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu pēc iespējas efektīvu komunikāciju savā nozarē un visā sabiedrībā kopumā.

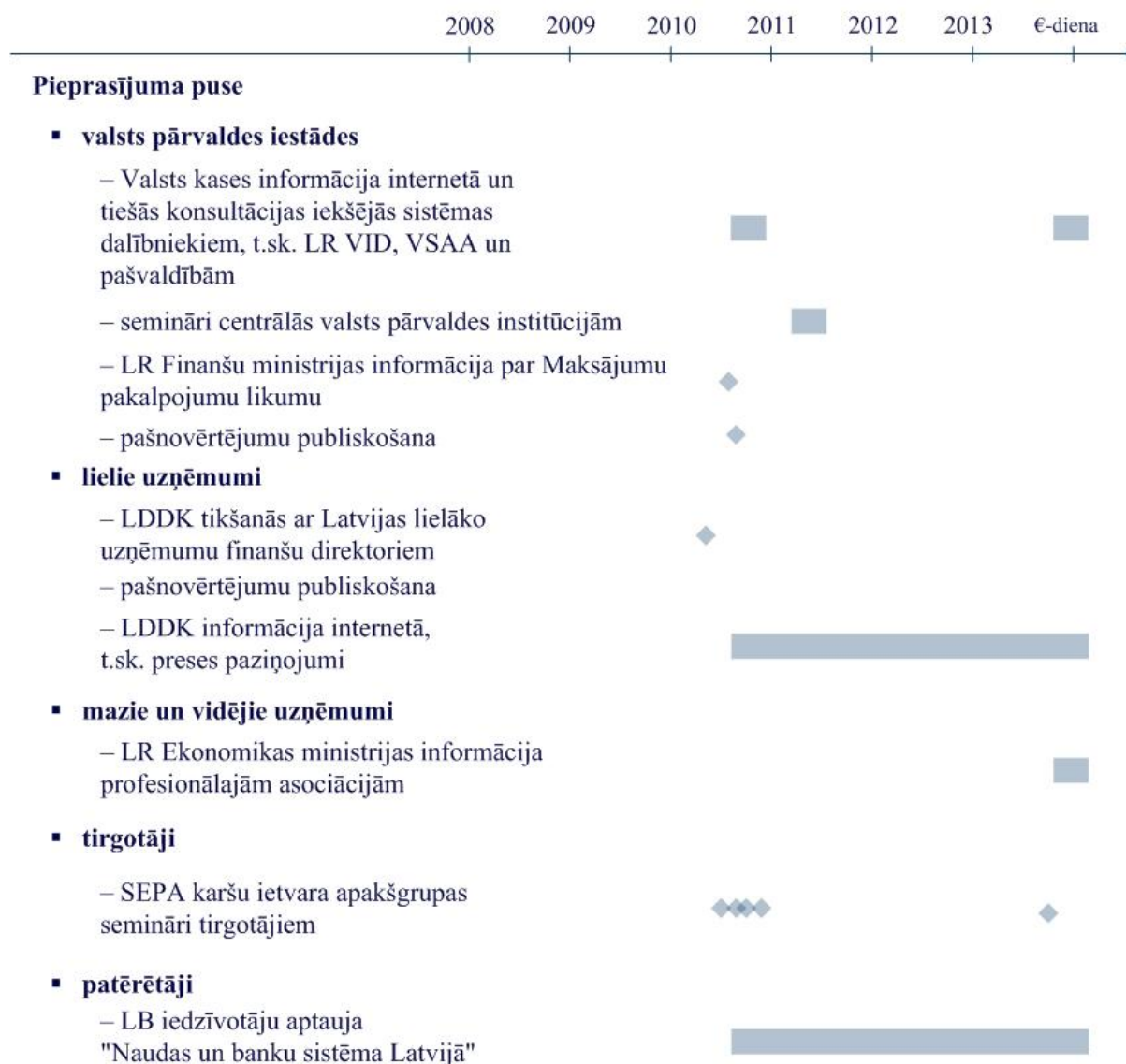
NSDG aktivitātes komunikācijas jomā:

- noteikta atbildīgā institūcija par pārējās nozares informēšanu, t.sk. precīzas koordinātas;
- apzināta SEPA projekta ietekme;
- izstrādāts komunikācijas saturs un izvēlētas atbilstošas komunikācijas metodes.

11. attēls. SEPA projekta komunikācijas plāns Latvijā: piedāvājuma puse

11. attēla turpinājums. SEPA projekta komunikācijas plāns Latvijā: pieprasījuma puse

SEPA projekta komunikācijas plānā (sk. 11. att.) piedāvājuma un pieprasījuma puse veic nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu pēc iespējas efektīvu komunikāciju savā nozarē un visā sabiedrībā kopumā.

NSDG aktivitātes komunikācijas jomā:

- noteikta atbildīgā institūcija par pārējās nozares informēšanu, t.sk. precīzas koordinātas;
- apzināta SEPA projekta ietekme;
- izstrādāts komunikācijas saturs un izvēlētas atbilstošas komunikācijas metodes.

SEPA PROJEKTĀ BIEŽĀK LIETOTIE SAĪSINĀJUMI

	Bankomāts	<i>Automated teller machine</i>	ATM
	Uzņēmuma identifikācijas kods	<i>Business Identification Code</i>	BIC
	Maksājumu un norēķinu sistēmas	<i>Clearing and settlement mechanism</i>	CSM
	Eiro banku asociācija	<i>Euro Banking Association</i>	EBA
EK	Eiropas Komisija	<i>European Commission</i>	EC
ECB	Eiropas Centrālā banka	<i>European Central Bank</i>	ECB
EKS	Latvijas Bankas elektroniskā klīringa sistēma		
		<i>Europay, Mastercard, VISA</i>	EMV
	Eiropas Maksājumu padome	<i>European Payments Council</i>	EPC
ES	Eiropas Savienība	<i>European Union</i>	
FiDAViSta	Finansiālu datu apmaiņas vienotais standarts		
	Starptautiskais bankas konta numurs	<i>International Bank Account Number</i>	IBAN
	Starptautiskā standartizācijas organizācija	<i>International Organization for Standardization</i>	ISO
LDDK	Latvijas Darba devēju konfederācija		
LKA	Latvijas Komercbanku asociācija	<i>Association of Latvian Commercial banks</i>	
MVU	Mazie un vidējie uzņēmumi	<i>Small and medium size enterprises</i>	
	Nacionālā pievienošanās atbalsta organizācija	<i>National Adherence Support Organisation</i>	NASO
NMSDG	Naudas un maksājumu sistēmu darba grupa	<i>Money and Payment Systems Working Group</i>	
NSDG	Nacionālā SEPA darba grupa	<i>National SEPA Working Group</i>	
	Maksājumu programmatūras datu drošības standarts	<i>Payment application data security standard</i>	PA DSS
	Maksājumu karšu industrijas datu drošības standarts	<i>Payment card industry data security standard</i>	PCI DSS
	Personiskais identifikācijas numurs	<i>Personal identification number</i>	PIN
	PIN transakciju drošība	<i>PIN Transaction Security</i>	PTS
	Tirdzniecības vieta	<i>Point of sale</i>	POS
	Vienotā eiro maksājumu telpa	<i>Single Euro Payments Area</i>	SEPA
		<i>Shared (maksājuma komisijas piemērošanas metode, kad komisiju maksā gan maksātāja, gan saņēmēja puse)</i>	SHA
		<i>Terms of Reference</i>	ToR
		<i>Universal financial industry message scheme</i>	UNIFI
		<i>Extended mark-up language</i>	XML

PIELIKUMI

1. pielikums. SEPA projektā iesaistīto pušu pašnovērtējuma anketas

Piedāvājuma puse: maksājumu pakalpojumu sniedzēju pašnovērtējuma jautājumi

Eiropas Centrālās bankas/Eirosistēmas (ECB) izstrādāto pašnovērtējuma anketu aizpildīšana nav formāla vai juridiski saistoša prasība SEPA produktu piedāvātājiem (piemēram, kredītiestādēm un maksājumu iestādēm). To mērķis ir sniegt piedāvātājiem iespēju pārliecināties par to, ka tie var izpildīt arī plašākas ECB prasības, ne tikai pievienoties Eiropas Maksājumu padomes (EPC) rokasgrāmatu un vadlīniju nosacījumiem. ECB neplāno veikt SEPA produktu piedāvātāju atbilstības novērtējumu, bet aicina piedāvātājus pašus regulāri novērtēt to operacionālās iespējas atbilstoši anketās sniegtajiem kritērijiem un rekomendācijām, kā arī publicēt to rezultātus.

ECB uzskata, ka kredītiestādēm un maksājumu iestādēm, kas pašlaik nepiedāvā kādu konkrētu maksājumu produktu veidu, nav jāpiedāvā attiecīgais produktu veids arī SEPA ietvaros. Tādējādi SEPA aicinājums²⁵ attiecas tikai uz tiem kredītiestāžu un maksājumu iestāžu produktiem, kurus tās piedāvā kā nacionālos eiro maksāšanas līdzekļus.

[kredītiestādes vai maksājumu iestādes nosaukums]

1. Vai jūs nodrošināt operacionālās iespējas nosūtīt un saņemt SEPA maksājumus:

- a. Kļūstot par SEPA kredīta pārvedumu shēmas dalībnieku un ievērojot SEPA kredīta pārvedumu shēmas rokasgrāmatas prasības (jautājums ir saistošs tikai tad, ja šāds produkts tiek piedāvāts);²⁶

☐ Jā

☐ Nē

Komentāri:

- b. Kļūstot par SEPA tiešā debeta shēmas(-u) dalībnieku un ievērojot SEPA tiešā debeta shēmas(-u) rokasgrāmatas(-u) prasības (jautājums saistošs tikai tad, ja šāds produkts tiek piedāvāts);²⁷

☐ Jā

☐ Nē

Komentāri:

- c. Norādot visus operacionālos BIC8 vai BIC11²⁸, kuri tiek lietoti maksājumu pakalpojumiem vismaz vienā klīringa un norēķinu infrastruktūras direktoriā, kas piedāvā pilnu SEPA sasniedzamību;

²⁵ Eurosystem's SEPA expectations, 27.03.2009., 1. pielikums. [skatīts 2009. gada 8. oktobrī]. Pieejams: <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/eurosystemsepaexpectations200903en.pdf>.

²⁶ Tas nozīmē – ECB gaida, ka banka/maksājumu iestāde, kas piedāvā, piemēram, nacionālos kredīta pārvedumus eiro, piedāvā arī SEPA kredīta pārvedumus.

²⁷ Tas nozīmē – ECB gaida, ka banka/maksājumu iestāde, kas piedāvā, piemēram, nacionālos tiešā debeta pakalpojumus eiro, piedāvā arī SEPA tiešā debeta maksājumus.

²⁸ BIC11 nepieciešams tikai tādā gadījumā, ja maksājumi, kas adresēti vispārējam BIC8 (plus filiāles kods, t.sk. "XXX"), nevar tikt apstrādāti.

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

- d. Saskaņojot komercdarbības procesus un attiecīgo programmatūru nodrošinājumu atbilstoši EPC rokasgrāmatā sniegtajiem nosacījumiem, kā arī testējot un ieviešot praksē atbilstošos risinājumus;

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

- e. Piedāvājot SEPA standartu lietošanu "klients–banka" un "banka–klients" posmā²⁹ (atbilstoši EPC izstrādēm, kurām pašlaik ir tikai rekomendējošs raksturs), vismaz papildus esošajiem nacionālajiem standartiem un, ja nepieciešams, darbojoties saskaņoti ar klientu programmatūras nodrošinātājiem, lai veicinātu klientu maksājumu migrāciju uz SEPA maksāšanas līdzekļiem;

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

- f. Nepiedāvājot konvertācijas pakalpojumus, kuru rezultātā notiek datu zudumi, respektīvi – visi dati tiek nodoti saņēmējam, izņemot gadījumus, kad saņēmējs nepārprotami prasa nepārsūtīt visu informāciju. Pēc SEPA migrācijas beigu datuma (kad tas tiks noteikts) netiks piedāvāti nekādi konvertācijas pakalpojumi "banka–banka" posmā.

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

2. Vai jūs klientiem piedāvājat SEPA maksāšanas līdzekļus, kas atbilst jau piedāvātajiem attiecīgajiem nacionālajiem maksāšanas līdzekļiem eiro?³⁰ Vai SEPA maksāšanas līdzekļi ir pieejami iekšzemes un pārrobežu maksājumu nosūtīšanai un saņemšanai SEPA valstīs?

Izpildot šīs prasības, kredītiestāde un maksājumu iestāde ir operacionāli gatava apstrādāt (attiecīgos) SEPA maksāšanas līdzekļus un maksāšanas līdzekļi tiek piedāvāti klientu aktīvai lietošanai.

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

Vai papildus ievērojat šādas ECB rekomendācijas?

A. Vai SEPA maksāšanas līdzekļi tiek piedāvāti klientiem pievilcīgā veidā:

- a. Veidojot SEPA maksāšanas līdzekļus par primāro piedāvājumu iekšzemes un pārrobežu maksājumiem SEPA ietvaros, ar tiem tādējādi aizstājot nacionālos eiro maksāšanas līdzekļus;

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

²⁹ Tiek pieņemts, ka šie paši standarti ir rekomendējoši arī maksājumu iestāžu komunikācijai.

³⁰ ECB gaida ne tikai to, ka nacionālie maksāšanas līdzekļi tiks piedāvāti arī SEPA formātā, bet arī, ka tiks nodrošināts tāds pats pakalpojumu līmenis. Ja tas nav iespējams ar SEPA pamatformātiem, ir iespēja veidot AOS (*additional optional services* – papildu izvēles pakalpojumi) atbilstoši EPC vadlīnijām.

- b. Nodrošinot pakalpojumus, kas pieejami nacionālajiem maksājumiem (piemēram, internetbankas pakalpojumi, iespējas pieteikt atkārtotus vai regulāros maksājumus), arī SEPA maksāšanas līdzekļiem;

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

- c. Piedāvājot pakalpojumus, kas ļautu klientiem uzsākt maksājumus tikai ar IBAN palīdzību (piemēram, bez BIC);

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

- d. Pilnveidojot SEPA maksāšanas līdzekļus, lai ievērotu klientu prasības un pieprasījumu, papildinot tos ar AOS (*additional optional services* – papildu izvēles pakalpojumi), atbalstot veiksmīgu kopējo valsts AOS pārveidošanu par visaptverošu SEPA AOS un ieviešot e-SEPA produktu iniciatīvas un nākotnes ietvarus, piemēram, SEPA interneta maksājumu un SEPA mobilo maksājumu (kad tie būs pieejami)?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

B. Vai jūsu klienti tiek aktīvi informēti par SEPA:

- a. Īpaši veidojot SEPA sadaļu kredītiestādes vai maksājumu iestādes interneta vietnē un sniedzot klientiem papildinformāciju;

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

- b. Skaidri aprakstot katras lietotāju grupas SEPA ieguvumus;

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

- c. Jau agrīnā projekta stadijā nodrošinot, ka BIC (kamēr tas ir nepieciešamais SEPA identifikators) un IBAN ir viegli pieejams klientiem (piemēram, izvietojot to konta izrakstos redzamā vietā, internetbanku aplikācijās un uz kartēm – ja tam nav juridisku šķēršļu)?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

C. Vai tiek ievērota ECB SEPA politika:

- a. Izmantojot SEPA infrastruktūru (ja saistoši), kas veikusi pašnovērtējumu atbilstoši ECB nosacījumiem infrastruktūrām un publicējusi pašnovērtējuma rezultātus, kā arī ievēro šos nosacījumus atbilstoši veiktajam pašnovērtējumam;

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

- b. Piedāvājot klīringa un norēķinu pakalpojumus (ja saistoši), pamatojoties uz piemērojamiem principiem, kas sniegti izstrādātajos nosacījumos infrastruktūrām?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

Piedāvājuma puse: maksājumu apstrādes infrastruktūru pašnovērtējuma jautājumi

Lai sasniegtu vēlamu caurredzamību, Eiropas Centrālā banka/Eirosistēma (ECB) gaida³¹, ka galvenie infrastruktūru nodrošinātāji, kuru mērķis ir atbilstība SEPA kritērijiem, veic regulāru pašnovērtējumu un to publicē.

[infrastruktūras nodrošinātāja nosaukums]

1. Maksājumu apstrādes kritērija nosacījumi: lai veicinātu infrastruktūru SEPA atbilstību, infrastruktūras tiek lūgtas ievērot Eiropas Maksājumu padomes (EPC) apstiprinātā SEPA infrastruktūru ietvara prasības, SEPA kredīta pārvedumu rokasgrāmatu un/vai SEPA tiešā debeta shēmas(-u) rokasgrāmatu(-as), ieviešanas vadlīnijas un ar tām saistītos UNIFI (ISO 20022) XML standartus, kā arī būt gatavām atbalstīt shēmas testēšanu atbilstoši EPC plāniem.

1) Vai ir nosūtīta EPC pievienošanās vēstule (*disclosure letter*) saistībā ar jūsu nodomu kļūt par SEPA shēmai atbilstīgu CSM (*clearing and settlement mechanism* – klīringa un norēķinu sistēma)?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

2) Vai ir nodrošināta atbilstība SEPA infrastruktūras ietvaram?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

3) Vai ir nodrošināta atbilstība SEPA kredīta pārvedumu shēmas rokasgrāmatai?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

4) Vai ir nodrošināta atbilstība SEPA tiešā debeta shēmas rokasgrāmatai(-ām), t.i., "banka–banka" SEPA tiešā debeta maksājumu pamatpakalpojumiem un "uzņēmums–uzņēmums" SEPA tiešā debeta maksājumu pakalpojumiem, kā arī e-mandātu pakalpojumiem?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

5) Vai ir nodrošināta atbilstība attiecīgajām vadlīnijām, kas nosaka UNIFI (ISO 20022) XML ziņojuma standartu lietošanu?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

6) Vai jūs spējat nosūtīt visu obligāto maksājumu informāciju (t.s. dzeltenie lauki) pilnā apjomā un nepārveidotu starp iesaistītajiem shēmas dalībniekiem?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

³¹ *Terms of reference for the SEPA-compliance of infrastructures*, 25.04.2008. [skatīts 2009. gada 8. oktobrī]. Pieejams: <http://www.ecb.int/paym/sepa/timeline/compliance/html/tor.en.html>.

- a. Vai jūs spējat apstrādāt visu SEPA ISO20022 XML maksājuma ziņojuma kopu (dzeltenie un baltie datu lauki)?

☐ Jā☐ Nē

Komentāri:

- 7) Vai tiek nodrošināts, ka netiek pazaudēti dati, ja jūs piedāvājat konvertāciju starp XML un nacionālajiem formātiem?

☐ Jā☐ Nē

Komentāri:

- 8) Vai ir veikta adekvāta apstrādes procedūru testēšana?

☐ Jā☐ Nē

Komentāri:

- a. Ja jā, lūdzam sniegt informāciju par testēšanas ietvaru, organizāciju un apjomu (iekšzemes vai pārrobežu) un sasniedzamību ("CSM–banka", "banka–CSM–banka", visi maksājumu posmi).

Komentāri:

2. Savietojamības kritērija nosacījumi: lai veicinātu infrastruktūru atbilstību SEPA, infrastruktūras tiek aicinātas piemērot savietojamības noteikumus, t.i., interfeisa specifikācijas un komerciālās procedūras, lai varētu veikt SEPA kredīta pārvedumu un SEPA tiešā debeta maksājumu uzdevumu apmaiņu starp kredītiestādēm un infrastruktūrām, un starp infrastruktūrām, par ko attiecīgajiem CSM vēlams savstarpēji vienoties, un apņemties nodrošināt savienojumu ar jebkuru citu infrastruktūru pēc pieprasījuma, pamatojoties uz nosacījumu, ka savienojuma nodrošināšanas izmaksas sedz tā infrastruktūra, kas pieprasa savienojumu.

- 1) Vai ir nodrošināta atbilstība savietojamības nosacījumiem, t.i., interfeisa specifikācijām un komerciālajām procedūrām SEPA kredīta pārvedumu un SEPA tiešā debeta maksājumu uzdevumu apmaiņai starp kredītiestādēm un infrastruktūrām un starp infrastruktūrām?

☐ Jā☐ Nē

Komentāri:

- a. Ja jā, vai attiecīgie CSM ir savstarpēji saskaņojuši piemērotos savietojamības nosacījumus?

Komentāri:

- b. Ja netiek piemēroti savstarpēji saskaņoti savietojamības nosacījumi, lūdzam aprakstīt attiecīgos savietojamības elementus (ziņojumu formātus, sistēmas slēgšanas laikus, klīringa un norēķinu procedūras, saskaņošanas un kontroles procedūras);

Komentāri:

- c. Vai jūs atbilstat citiem attiecīgajiem noteikumiem, vadlīnijām vai praksēm, kas nosaka savietojamības nodrošināšanas principus (piemēram, "CSM Market Practises")?

☐ Jā

☐ Nē

Komentāri:

- 2) Vai jūs varat nodrošināt savienojumu ar jebkuru citu infrastruktūru pēc tās pieprasījuma?

☐ Jā

☐ Nē

Komentāri:

- a. Vai jums jau ir izveidots kāds savienojums(-i)? Ja jā, lūdzam sniegt dalībnieku nosaukumus;

☐ Jā

☐ Nē

Komentāri:

- b. Ideālā gadījumā šāds savienojums tiek veidots uz savstarpēji izdevīgiem komerciāliem nosacījumiem. Ja nav šādu komerciālo nosacījumu, pieprasītājas infrastruktūras nodrošinātājam jāsedz visas savienojuma izmaksas (izveide un tālākā uzturēšana). Kas sedz izveidotā savienojuma(-u) izmaksas?

Komentāri:

- c. Vai ir paredzēts (pēc jūsu iniciatīvas vai pēc pieprasījuma) mainīt iekšējās apstrādes procedūras, lai palielinātu savienojuma efektivitāti? Vai šādas pārmaiņas ir veiktas?

Komentāri:

- d. Kā notiek pārvedumu norēķins starp CSM?

Komentāri:

3. Sasniedzamības kritērija nosacījumi: lai veicinātu infrastruktūru atbilstību SEPA, infrastruktūras tiek aicinātas nodrošināt eiro maksājumu nosūtīšanu un saņemšanu uz un no visām kredītiestādēm eiro telpā, vai nu tieši, vai netieši, izmantojot starpniekbankas vai izmantojot infrastruktūru savienojumus (citiem vārdiem, nodrošināt pilnīgu sasniedzamību).

- 1) Vai jūs varat nosūtīt savu dalībnieku eiro maksājumus un saņemt savu dalībnieku eiro maksājumus uz un no visām SEPA shēmā iesaistītajām kredītiestādēm eiro telpā, vai nu tieši, vai netieši, izmantojot starpniekbankas vai izmantojot infrastruktūru savienojumus.

☐ Jā

☐ Nē

Komentāri:

- a. Cik daudzas SEPA shēmā iesaistītās kredītiestādes jūs varat sasniegt (tieši vai netieši), pamatojoties uz noslēgtajiem līgumiem?

Komentāri:

- b. Kā jūs nodrošināt, ka varat nosūtīt (*route*) maksājumu uz jebkuru kredītiestādi eiro telpā, kas ir SEPA shēmas dalībniece?

Komentāri:

- c. Lūdzam aprakstīt, kā jūs iegūstat nepieciešamo maršruta (*routing*) informāciju? Ja jūs lietojat pašizveidotu maršrutu datubāzi, kā veicat tās aktualizēšanu, piemēram, kā iegūstat jaunāko informāciju no visām SEPA shēmā iesaistītajām kredītiestādēm eiro telpā? Kā jūs risināt iespējami pretrunīgo informāciju, ja SEPA shēmā iesaistītā kredītiestāde ir sasniedzama, izmantojot vairākus maksājumu kanālus? Kā tiek pieņemts lēmums par maršrutu, ja ir vairākas SEPA shēmā iesaistīto kredītiestāžu sasniegšanas iespējas?

Komentāri:

- d. Cik ilgā laikā (dienās) jūs varat sasniegt jebkuru SEPA shēmā iesaistīto kredītiestāžu, respektīvi, cik ilgā laikā ikviena eiro telpas kredītiestāde, kas ir SEPA shēmas dalībniece, var jūs sasniegt? Vai jūs varēsiet sasniegt jebkuru SEPA shēmā iesaistīto kredītiestāžu vienas darbadienas laikā, vēlākais, sākot ar 2012. gadu?

Komentāri:

- e. Ja jūs saviem dalībniekiem patlaban vēl nenodrošināt pilnīgu sasniedzamību, vai jūs to plānojat piedāvāt vēlāk? Ja jā, lūdzam sniegt komentāru, kā to nodrošināsiet un kad?

☐ Jā

☐ Nē

Komentāri:

4. Godīgas un atklātas pieejas kritērija nosacījumi: lai veicinātu infrastruktūru atbilstību SEPA, infrastruktūras tiek aicinātas nodrošināt finanšu iestādēm iespēju izvēlēties infrastruktūru, pamatojoties uz tās piedāvātajiem pakalpojumiem un cenu, nodrošināt šo pakalpojumu un cenu (*pricing*) pilnīgu pārskatāmību, nepiemērot nevajadzīgus piekļuves ierobežojumus, nenoteikt lietotājiem pienākumu apstrādāt konkrētus maksājumu veidus specifiskā infrastruktūrā vai izmantot noteiktus individuālus standartus (*proprietary standards*), kā arī nenoteikt citu infrastruktūru lietotājiem dalības pienākumu.

- 1) Vai jūsu neliela apjoma maksājumu klīringa pakalpojumu piedāvājums un komisijas maksu struktūra (ieskaitot informāciju (un apjomu) par visu veidu piemērojamām komisijas maksām, piemēram, pievienošanās maksa, regulārā maksa, transakcijas maksa vai komplekta (*package*) maksa) ir publiski pieejama?

Komentāri:

- 2) Vai jūs atturaties no dažādu pievienošanās nosacījumu piemērošanas atkarībā no pretendenta veida, tā ģeogrāfiskās atrašanās vietas vai citiem apsvērumiem?

Komentāri:

- 3) Vai jūs atturaties noteikt pienākumu jūsu dalībniekiem apstrādāt konkrētus SEPA maksājumus specifiskā infrastruktūrā?

☐ Jā

☐ Nē

Komentāri:

- 4) Vai jūs atturaties noteikt pienākumu jūsu dalībniekiem lietot noteiktus standartus (*proprietary standards*) SEPA maksājumiem?

☐ Jā

☐ Nē

Komentāri:

- a. Ja nē, lūdzam aprakstīt kādus noteiktus individuālus standartus (*proprietary standards*) jūs saviem dalībniekiem nosakāt lietot.

Komentāri:

- 5) Vai jūs atturaties no dalības saistību piemērošanas citu infrastruktūru lietotājiem, ja cita CSM pieprasa savienojumu?

☐ Jā

☐ Nē

Komentāri:

Pieprasījuma puse: kredītiestāžu, centrālo banku, maksājumu un e-naudas iestāžu pašnovērtējuma jautājumi

Kredītiestādēm un maksājumu iestādēm ir nozīmīga loma SEPA ieviešanas procesā. Tās ne tikai sniedz ieguldījumu politikas izstrādē, bet arī piedāvā SEPA maksāšanas līdzekļus lietotājiem. Kredītiestādes un maksājumu iestādes vēlas, lai pārējie lietotāji atbalsta un lieto SEPA maksāšanas līdzekļus, savukārt Eiropas Centrālā banka/Eirosistēma (ECB) gaida³², ka kredītiestādes un maksājumu iestādes rādīs piemēru SEPA atbilstības prasību izpildē. Tādējādi kredītiestādes un maksājumu iestādes uz pašnovērtējuma jautājumiem sniedz atbildes arī kā lietotāji.

[Kredītiestādes, centrālās bankas vai maksājumu iestādes nosaukums]

1. Vai jūs maksājumu apstrādes pakalpojumu sniedzēju iepirkumu konkursos iekļaujat atsauci uz Eiropas Maksājumu padomes (EPC) un ECB SEPA nosacījumiem piedāvājuma pusei?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

2. Vai jūs lietojat SEPA maksāšanas līdzekļus (nacionālo eiro maksāšanas līdzekļu vietā) un izmantojat tādu SEPA produktu piedāvātāju(-us) (maksājumiem, kas nav iekšbankas maksājumi), kurš(-i) ievēro EPC un ECB SEPA nosacījumus un rekomendācijas un kuriem nav jāatrodas tajā pašā valstī, lai:

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

- a. Maksātu saviem piegādātājiem. Ja nav pieejami nepieciešamie piegādātāju SEPA identifikatori, aktīvi pieprasāt tos no saviem piegādātājiem.

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

- b. Veiktu algas maksājumus. ECB gaida, lai darbinieki iesniedz savus IBAN un BIC.

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

3. Vai jūs lietojat IBAN, nevis iekšējos konta identifikatorus, ja nosauktie 2.a un 2.b maksājumi ir iekšbankas maksājumi?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

³² Eurosystem's SEPA expectations, 27.03.2009., 10. lpp. [skatīts 2009. gada 8. oktobrī]. Pieejams: <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/eurosystemsepaexpectations200903en.pdf>.

Pieprasījuma puse: valsts pārvaldes iestāžu un uzņēmumu pašnovērtējuma jautājumi

Eiropas Centrālā banka/Eirosistēma (ECB) iesaka³³ lielajiem pakalpojumu lietotājiem (valsts pārvaldes iestādēm un uzņēmumiem), kas vēlas nodrošināt saskaņotu iekšzemes un pārrobežu maksājumu apstrādi, izpildīt kritērijus, kas sniegti pašnovērtējuma jautājumos.

[valsts pārvaldes iestādes vai uzņēmuma nosaukums]

1. Vai jūs maksājumu apstrādes pakalpojumu sniedzēju iepirkumu konkursos iekļaujat atsauci uz Eiropas Maksājumu padomes (EPC) un ECB SEPA nosacījumiem piedāvājuma pusei?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

2. Vai jūs izmantojat SEPA produktu piedāvātāju(-us), kurš(-i) ievēro EPC un ECB SEPA nosacījumus un rekomendācijas? Attiecīgajam produktu piedāvātājam nebūt nav jāatrodas tajā pašā valstī. ECB gaida, ka lietotāji konsultēsies ar izvēlēto SEPA produktu piedāvātāju un saviem (uzņēmuma/valsts iestādes) programmatūras nodrošinātājiem par to, kā tehniski sagatavoties SEPA un gūt labumus no SEPA.

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

3. Vai jūs esat uzsākuši nepieciešamās pārmaiņas un uzlabojumus iekšējās sistēmās un datubāzēs (piemēram, aktualizēt kredītiestāžu kodus un kontu numurus, ieviešot BIC un IBAN), uzņēmumu resursu plānošanas (ERP – *enterprise resource planning*) programmatūrā un pamatprocesos (piemēram, saskaņošana, skaidrās naudas pārvalde), lai iniciētu un apstrādātu SEPA kredīta pārvedumus?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

4. Vai jūs esat uzsākuši nepieciešamās pārmaiņas, lai sagatavotos SEPA tiešā debeta maksājumu nodrošināšanai, piemēram, mandātu apstrādei, vai, ja to neatrisina likumdevējs, ieviešat pārmaiņas atbilstoši Maksājumu pakalpojumu direktīvai, esošo mandātu migrācijas nepārtrauktības nodrošināšanai?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

5. Vai jūs apzināties potenciālos guvumus, lietojot XML standartus "klients–banka" un "banka–klients" posmā, t.sk. datu standartus maksājumu veikšanai, saņemšanai un saskaņošanai (ja un kad būs pieejami)? Šie guvumi ietver arī strukturētas maksājuma informācijas izmantošanu rēķinos un lielāku elastību, mainot kredītiestādi.

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

6. Vai jūs apsverat nepieciešamo investīciju plānošanu, lai tās iekļautu nākamajā budžeta periodā?

³³ Eurosystem's SEPA expectations, 27.03.2009., 9. un 10. lpp. [skatīts 2009. gada 8. oktobrī]. Pieejams: <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/eurosystemsepaexpectations200903en.pdf>.

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

7. Vai jūs atbalstāt vispārēju SEPA produktu ieviešanu:

- a. Iekļaujot SEPA konta identifikatorus – IBAN un BIC – visos rēķinos (ne tikai pārrobežu rēķinos saskaņā ar Regulu Nr. 924/2009 par pārrobežu maksājumiem Kopienā) un izvietojot tos redzamākā vietā nekā nacionālos konta identifikatorus, lai tādā veidā vairāk atbalstītu SEPA ieviešanu? Papildus tam Nacionālā SEPA darba grupa var vienoties, ka rēķinos tiks iekļauti tikai SEPA konta identifikatori.

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

- b. Nodrošinot SEPA konta identifikatoru – IBAN un BIC – pieejamību savās interneta vietnēs, ja tajās publicēti arī nacionālie konta identifikatori?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

- c. Noskaidrojot un lietojot IBAN un BIC savos iepirkumos?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

- d. Neuzliekot ierobežojumus maksātāja bankas (piemēram, maksātājs SEPA tiešā debeta maksājumu gadījumos) vai saņēmēja bankas (piemēram, algu izmaksas darbiniekiem) atrašanās vietai SEPA valstu ietvaros?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

- e. Nodrošinot iespēju maksātājiem lietot SEPA maksāšanas līdzekļus, piemēram, izmantojot SEPA konta identifikatorus – IBAN un BIC –, nacionālo konta identifikatoru vietā iekļaujot tos interneta vai maksājumu papīra dokumentu sagatavēs?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

Pieprasījuma puse: tirgotāju pašnovērtējuma jautājumi

Papildus uzņēmumu ierastajiem maksājumiem tirgotājiem parasti ir arī līgumsaistības ar karšu pieņēmējbankām, un tirgotāji piedāvā saviem klientiem vienu vai vairākas shēmas karšu maksājumu veikšanai. Eiropas Centrālā banka/Eirosistēma (ECB) gaida³⁴, ka tirgotāji atbalstīs SEPA pakalpojumus.

[tirgotāja uzņēmuma nosaukums]

1. Vai jūs akceptējat to karšu shēmu piedāvātās kartes, kurās tiek ievēroti ECB SEPA nosacījumi karšu shēmām un kuras atbilst Eiropas Maksājumu padomes (EPC) SEPA karšu ietvaram?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

2. Vai jūs slēdzat līgumus ar pieņēmējbankām, kuras ievēro ECB SEPA karšu shēmu nosacījumus?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

3. Vai jūs migrējat(-siet) uz EMV sertificētiem termināļiem un maksājumu karšu apstrādes sistēmām, kas atbilst SEPA standartiem (kad sistēmu standarti būs pieejami)?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

4. Vai jūs papildus pieņemsiet (Eiropas) karšu shēmu(-as) kartes, kad tās būs pieejamas (ja tas būs izdevīgs komercdarbības priekšlikums)?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

5. Vai jūs atbalstāt karšu lietošanu tirdzniecības vietās vai vismaz neierobežojat to lietošanu salīdzinājumā ar skaidro naudu (piemēram, piedāvājot īpašas atlaides gadījumā, ja pircējs norēķinās skaidrā naudā)?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

³⁴ Eurosystem's SEPA expectations, 27.03.2009., 10. un 11. lpp. [skatīts 2009. gada 8. oktobrī]. Pieejams: <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/eurosystemsepaexpectations200903en.pdf>.

Pieprasījuma puse: patērētāju pašnovērtējuma jautājumi

Pastāv viedoklis, ka patērētāji, visticamāk, aktīvi nepieprasīs SEPA maksāšanas līdzekļus, jo guvumi, ko tie sniedz, varētu nebūt tik acīmredzami. Tomēr patērētājus skars pakāpeniska pāreja no nacionālajiem maksāšanas līdzekļiem uz SEPA maksāšanas līdzekļiem. Var rasties maldīgs priekšstats, ka pāreja uz SEPA maksājumiem patērētājiem būs papildu slogs. Kombinācijā ar patērētāju nevēlēšanos mainīt ierasto maksājumu praksi tas var patērētājos veicināt noraidošu attieksmi pret SEPA produktiem. Tāpēc vērts uzsvērt, ka šajā anketā jautājumos ietvertās darbības nav tādas, ko Eiropas Centrālā banka/Eirosistēma (ECB) gaida³⁵, lai veiktu katrs patērētājs, tomēr ECB uzskata, ka pāreja uz SEPA produktiem tiks veicināta, ja vairākums patērētāju veiks norādītās darbības.

Rekomendācijas vairāk būtu uztveramas kā aicinājums šādā veidā atbalstīt SEPA produktus.

1. Vai jūs esat informēts par saviem kredītiestādes konta SEPA identifikatoriem – IBAN konta numuru un kredītiestādes BIC?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

2. Vai jūs, maksājot rēķinus, norādāt SEPA identifikatorus – IBAN un BIC (ja vien BIC norādīšana vispār tiek prasīta) – iekšējo kredītiestādes konta identifikatoru vietā neatkarīgi no tā, kādi konta identifikatori norādīti rēķinā?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

3. Vai jūs veicat SEPA kredīta pārvedumus un SEPA tiešā debeta maksājumus attiecīgo nacionālo maksājumu vietā?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

4. Vai jūs tirdzniecības vietās, kuras atrodas gan iekšzemē, gan SEPA valstīs, norēķināties, izmantojot maksājumu kartes (t.i., veicat karšu maksājumus) mazāk efektīvo maksāšanas līdzekļu (piemēram, čeku) vietā?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

5. Vai jūs, veidojot attiecības ar jaunu kredītiestādi, salīdzināt kredītiestāžu piedāvātos pakalpojumus vairākās SEPA valstīs?

☐ Jā ☐ Nē Komentāri:

³⁵ Eurosystem's SEPA expectations, 27.03.2009., 11. lpp. [skatīts 2009. gada 8. oktobrī]. Pieejams: <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/eurosystemsepaexpectations200903en.pdf>.

2. pielikums. SEPA tiešā debeta shēmu mandāti**SEPA tiešā debeta pamata shēmas mandāts**

Kļūda! Nezināms dokumenta rekvizīta nosaukums.
Latvian for Latvia

Circulation: Public use

Restricted: No

Language: Latvian	Approved for (countries): Latvia
Header texts:	
SEPA Direct Debit Mandate	SEPA tiešā debeta mandāts
Mandate reference – to be completed by the creditor	Mandāta reference (aizpilda saņēmējs)
CREDITOR'S NAME & LOGO	SAŅĒMĒJA NOSAUKUMS UN LOGO
Authorisation statement:	
By signing this mandate form, you authorise (A) {NAME OF CREDITOR} to send instructions to your bank to debit your account and (B) your bank to debit your account in accordance with the instructions from {NAME OF CREDITOR}.	Parakstot šo mandātu, jūs pilnvarojat (A) {SAŅĒMĒJA NOSAUKUMS} nosūtīt rīkojumu jūsu bankai debitēt jūsu kontu un (B) jūsu banku debitēt jūsu kontu saskaņā ar {SAŅĒMĒJA NOSAUKUMS} rīkojumu.
As part of your rights, you are entitled to a refund from your bank under the terms and conditions of your agreement with your bank. A refund must be claimed within 8 weeks starting from the date on which your account was debited. Your rights are explained in a statement that you can obtain from your bank.	Jums ir tiesības pieprasīt naudas līdzekļu atmaksu no jūsu bankas saskaņā ar jūsu bankas konta apkalpošanas līguma nosacījumiem. Naudas līdzekļu atmaksu jāpieprasa 8 nedēļu laikā sākot ar jūsu konta debitēšanas datumu. Jūsu tiesības ir izskaidrotas Jūsu bankas vispārējos darījumu noteikumos.
Please complete all the fields marked *.	Lūdzam aizpildīt visus ar * atzīmētos laukus.

Upper field texts:		
1	Your name * Name of the debtor(s)	Jūsu vārds, uzvārds / nosaukums * Maksātāja(-u) vārds, uzvārds / nosaukums
2	Your address Street name and number	Jūsu adrese Ielas nosaukums, mājas un dzīvokļa numurs
3	Postal code City	Pasta indekss Pilsēta
4	Country	Valsts
5	Your account number * Account number - IBAN	Jūsu konta numurs * Konta numurs – IBAN
6	SWIFT BIC	SWIFT BIC
7	Creditor's name ** Creditor name	Saņēmēja nosaukums ** Saņēmēja nosaukums
8	** Creditor identifier	** Saņēmēja identifikators
9	** Street name and number	** Ielas nosaukums, mājas un dzīvokļa numurs

10	** Postal code ** City	** Pasta indekss ** Pilsēta
11	** Country	** Valsts
12	Type of payment: * Recurrent payment or One-off payment	Maksājuma veids: * Atkārtots maksājums vai vienreizējs maksājums
13	City or town in which you are signing Location * Date	Pilsēta, kurā jūs parakstīties: Vieta * Datums
Signature texts:		
Signature(s) * Please sign here		Paraksts(-i) * Lūdzam parakstīt šeit
Note: Your rights regarding the above mandate are explained in a statement that you can obtain from your bank.		Uzmanību: Jūsu tiesības saistībā ar minēto mandātu ir izskaidrotas Jūsu bankas vispārējos darījumu noteikumos.
Lower field texts:		
Details regarding the underlying relationship between the Creditor and the Debtor – for information purposes only.		Ziņas par līgumattiecībām starp saņēmēju un maksātāju – tikai informācijai.
14	Debtor identification code Write any code number here which you wish to have quoted by your bank	Maksātāja identifikācijas kods Norādiet jebkādu kodu, kuru vēlaties, lai lieto jūsu banka
15	Person on whose behalf payment is made	Persona, kuras uzdevumā tiek veikts maksājums
	Name of the Debtor Reference Party: If you are making a payment in respect of an arrangement between {NAME OF CREDITOR} and another person (e.g. where you are paying the other person's bill) please write the other person's name here.	Patiesā maksātāja vārds, uzvārds/nosaukums. Ja maksājumu veicat citas personas, kurai noslēgta vienošanās ar {SAŅĒMĒJA NOSAUKUMS}, uzdevumā (piemēram, jūs apmaksājat citas personas rēķinu), lūdzam norādīt šīs personas vārdu, uzvārdu / nosaukumu.
16	Identification code of the Debtor Reference Party	Patiesā maksātāja identifikācijas kods
17	Name of the Creditor Reference Party: Creditor must complete this section if collecting payment on behalf of another party.	Patiesā saņēmēja vārds, uzvārds/nosaukums. Saņēmējam jāaizpilda šī sadaļa, ja tiek saņemti maksājumi citas puses vārdā.
18	Identification code of the Creditor Reference Party	Patiesā saņēmēja identifikācijas kods
19	In respect of the contract: Identification number of the underlying contract	Saistībā ar līgumu: Līguma numurs
20	Description of contract	Līguma apraksts
Information texts:		
Please return to		Lūdzu nosūtīt šo mandātu
Creditor's use only		Aizpilda tikai saņēmējs

SEPA tiešā debeta "uzņēmums–uzņēmums" shēmas mandāts

Kļūda! Nezināms dokumenta rekvizīta nosaukums.
Latvian for Latvia

Circulation: Public use

Restricted: No

Language: Latvian	Approved for (countries): Latvia
Header texts:	
SEPA Business-to-Business Direct Debit Mandate	SEPA "uzņēmums–uzņēmums" tiešā debeta mandāts
Mandate reference – to be completed by the creditor	Mandāta reference (aizpilda saņēmējs)
CREDITOR'S NAME & LOGO	SAŅĒMĒJA NOSAUKUMS UN LOGO
Authorisation statement:	
By signing this mandate form, you authorise (A) {NAME OF CREDITOR} to send instructions to your bank to debit your account and (B) your bank to debit your account in accordance with the instructions from {NAME OF CREDITOR}.	Parakstot šo mandātu, jūs pilnvarojat (A) {SAŅĒMĒJA NOSAUKUMS} nosūtīt rīkojumu jūsu bankai debitēt jūsu kontu un (B) jūsu banku debitēt jūsu kontu saskaņā ar {SAŅĒMĒJA NOSAUKUMS} rīkojumu.
This mandate is only intended for business-to-business transactions. You are not entitled to a refund from your bank after your account has been debited, but you are entitled to request your bank not to debit your account in accordance with the instructions up until the day on which the payment is due. Please contact your bank for detailed procedures in such a case.	Šis mandāts paredzēts tikai "uzņēmums–uzņēmums" maksājumiem. Jums nav tiesību saņemt naudas līdzekļu atmaksu no jūsu bankas pēc tam, kad jūsu konts ir debitēts, bet jums ir tiesības līdz dienai, kurā maksājums ir veicams, pieprasīt jūsu bankai nedeбетēt jūsu kontu. Tādos gadījumos, lūdzu, sazinieties ar savu banku, lai precizētu procedūru.
Please complete all the fields marked *.	Lūdzam aizpildīt visus ar * atzīmētos laukus.

Upper field texts:		
1	Your name * Name of the debtor(s)	Jūsu nosaukums * Maksātāja(-u) nosaukums
2	Your address Street name and number	Jūsu adrese Ielas nosaukums, mājas un dzīvokļa numurs
3	Postal code City	Pasta indekss Pilsēta
4	Country	Valsts
5	Debtor identification code For business users: write any code number here which you wish to have quoted by your bank	Maksātāja identifikācijas kods Uzņēmumiem: norādiet jebkādu kodu, kuru vēlaties, lai lieto jūsu banka
6	Creditor's name ** Creditor name	Saņēmēja nosaukums ** Saņēmēja nosaukums
7	** Creditor identifier	** Saņēmēja identifikators
8	** Street name and number	** Ielas nosaukums, mājas un dzīvokļa numurs
9	** Postal code ** City	** Pasta indekss ** Pilsēta
10	** Country	** Valsts
11	Name of the Creditor reference party: Creditor	Patiesā saņēmēja vārds, uzvārds/nosaukums.

	must complete this section if collecting payment on behalf of another party	Saņēmējam jāaizpilda šī sadaļa, ja tiek saņemti maksājumi citas puses vārdā.
12	Identification code of the Creditor Reference Party	Patiesā saņēmēja identifikācijas kods
13	Your account number * Account number - IBAN	Jūsu konta numurs * Konta numurs – IBAN
14	SWIFT BIC	SWIFT BIC
15	Person on whose behalf payment is made	Persona, kuras uzdevumā tiek veikts maksājums
	Name of the Debtor Reference Party: If you are making a payment in respect of an arrangement between {NAME OF CREDITOR} and another person (e.g. where you are paying the other person's bill) please write the other person's name here	Patiesā maksātāja vārds, uzvārds/nosaukums. Ja maksājumu veicat citas personas, kurai noslēgta vienošanās ar {SAŅĒMĒJA NOSAUKUMS}, uzdevumā (piemēram, jūs apmaksājat citas personas rēķinu), lūdzam norādīt šīs personas vārdu, uzvārdu/nosaukumu.
	If you are paying on your own behalf, leave blank.	Ja veicat maksājumu savā vārdā, šī aile nav jāaizpilda.
16	Identification code of the Debtor Reference Party	Patiesā maksātāja identifikācijas kods
17	In respect of the contract: ** Identification number of the underlying contract	Saistībā ar līgumu: ** Līguma numurs
18	** Description of contract	** Līguma apraksts
19	Type of payment: * Recurrent payment or One-off payment	Maksājuma veids: * Atkārtots maksājums vai vienreizējs maksājums
20	City or town in which you are signing Location * Date	Pilsēta, kurā jūs parakstīties: Vieta * Datums
Signature texts:		
Signature(s) * Please sign here		Paraksts(-i) * Lūdzam parakstīt šeit
Information texts:		
Please return to		Lūdzu nosūtīt šo mandātu
Creditor's use only		Aizpilda tikai saņēmējs